40ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2128 Կ. ՊՈԼԻՍ

ՇՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՄԱՅԻՍ – 3 ՅՈՒՆԻՍ 1908

21 ՄԱՅՍԸՍ 1324 4 ՃԷՄԱԶԻԻԼ ԷՊՎԻԼ 1326

Journal Arménien
MANZOUMÉ I EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 38
CONSTANTINOPLE

Մանզումէի Էֆքեար

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی و سیاسی غزیته در
صاحب امتیازی ! (اوحانس فرید)
اداره‌خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده کومرو ۳۸

ՑԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պալը Ալի Ճատտէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

ՀԱՅԱԳԻՐ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐԵՒԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ Ի ՆՊԱՍՏ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Համբարձման ուրախ առթիւ, որ Հիւանդանոցի հիմնարկութեան 76րդ տարեդարձն է, Մանզումէ կը ծախսի նոյն Հաստատութեան դուռը, ի նպաստ Հիւանդանոցի պատսպարեալներուն։ Մախսուած թերթերուն ամբողջ փոխարժէքը Հիւանդանոցին կը պատկանի։ Հետեւաբար, գեղեցիները առանց նայելու թերթիս սովորական 10 փարայի գինին, կրնան առատաձեռն վճարումով մը ստանալ Մանզումէն, Հիւանդանոցի դռնէն, այսպէս ուղղակի նպաստելով նոյն մարդասիրական Հաստատութեան։ Այս տարի ալ ամէն տարուան պէս վաճառումը անձնուիրաբար և առանց չահու ստանձնած է ծանօթ Լրագրավաճառ Տիար Զենոբ Իփէքճեան։

Այս առթիւ Մանզումէ կը հրատարակուի չորս էջ ամբողջ նիւթերով։

ԷՄԻԼ ԶՈԼԱ

Մէկ ԳԱՆԻ ԷՋԵՐ

ՀՈԴԸ

Այն առեն գաղափարը այդ տղուն որ կ'աճէր, որ առյաւէտ իրենցմէ պիտի առնէր տունը և հողը, զիրենք չարչարել սկսաւ։ Այլ ևս ամէն անդամ որ մանկամարդ քրոջ կը հանդիպէին ակնարկներն անմիջապէս անոր վրայ կ'երթար։ Երբ ճամբուն վրայ անոր դալը տեսան մէկ ակնարկով մը չափեցին զայն և սարսափի մատնուեցան երբ նկատեցին որ յղութիւնը կը յառաջանար և քիչ առնէն ամէն բան լմնցած պիտի ըլլար։

—Վայ սատանայ, հայհոյեց Պիւրօ, գողը նոր էն մեր հողին մէջ մտեր է... ոտքի մը չափ... ասոր ըսելիք չկայ, առա՛ սահմանը հոս է։

Ֆրանսուազ կը շարունակէր մօտենալ, նոյն հանդարտ քայլով, իր վախը պահելով։ Այն առեն հանկցաւ իրենց բարկացոտ շարժումներուն պատճառը, Ժանի սայլը անոնց բաժինին մէջ մտած ըլլալու էր. և անվերջանալի վէճերու նիւթ մը էր առիւս. ամիս չէր անցներ որ այդպիսի խնդիրի մը համար իրարու վրայ չձիգնային, և միշտ այդ խնդիրները հարուածներով և դատերով կը վերջանային։

—Կը լսե՞ս, շարունակեց Պիւրօ ձայնը բարձրացնելով, մեր հողին մէջ մտեր էք, գործ ունիք հետս։

Բայց մանկամարդ կինը առանց նոյն իսկ գլուխը դարձնելու ապարուտին մէջ մտած էր։

—Բեզի հետ կը խօսինք, պօռաց Լիզ ինքզինքէն ելած։ Եթէ կ'ուզես սահմանը նայէ, սուտ չենք խօսիր... պէտք է հաշիւ տալ։

Եւ իր քրոջ լռութեան և արհամարհանքոտ վերաբերումին վրայ, ամէն բան մոռնալով, բուռունցքները դոց անոր վրայ խոյացաւ։

—Ինծի նայէ՛, մեզի հետ խաղալիք կ'ելլաս կոր։ Ես քու երեց քոյրդ եմ, դիս յարգել պարտաւոր ես։ Ծուռը դրած ինձմէ ներողութիւն պիտի խնդրես քու ինծի ըրած բոլոր աղտոտութիւններուդ համար։

—Մունկի եկուր, ծունկի եկուր, աղտո՛ տ աղջիկ։

Միչտ անխօս, Ֆրանսուազ, քրոջը երեսը թքաւ, և Լիզ կատաղութեամբ կը մոնչէր երբ Պիւրօ մէջ մտաւ կռուորէն մէկ կողմ քաշելով զայն,

—Զգէ, ան իմ տեսնալիք գործս է։

Այո՛, կը ձգէր, կրնար անոր ոսկորները կոր կոր ընել, կրնար մարմինը բզիկ բզիկ, շուներու կեր ընել. աղջկան մը պէս վարուիլ հետը. ինք չէ՞ր որ զայն պիտի արդիլէր, նոյն իսկ պիտի օգնէր անոր։ Եւ այդ վայրենանէն ըսկսեալ, աչքը չուրջը, հսկից որպէս զի արգելք չըլլայ։ Քնարձակ և գոլոշ դալը կը տարածուէր բոլորովին։

—Գոնէդ տես, մարդ չի կայ։

Պիւրօ Ֆրանսուազի վրայ կերթար, և Ֆրանսուազ անոր դառնացած դէմքը, կարծրացած բազուկները տեսնելով կարծես թէ ծեծելու կուգար զինքը։ Մանդալը ձեռքէն չէր ձգած, բայց կը դողդողէր. արդէն Պիւրօ կոթէն բռնած և ձեռքէն քաշելով ասպարուսին մէջ նետեց։ Այլ ևս ետ ետ միայն կրնար երթալ Պիւրօյի ձեռքէն պրծելու համար։ Այսպէս մօտակայ դաշտը անցաւ, հոն գտնուող աղօրիքին քով դնաց, կարծես թէ կը յուսար զայն իր պատուար դարձնել։ Ինքը, բնաւ չէր ճանչարեր. զայն դէպի հոն մղել կը թուէր, բազուկները կամաց կամաց բացած, դէմքը լռիկ խնդութիւն մը ճառագայթած որ իր հերձատամները կը ցուցադրէր։ Եւ յանկարծ, Ֆրանսուազ հասկցաւ որ զայն ծեծել չէր ուզեր։ Այն առեն ասելի դողալ սկսաւ, երբ զգաց որ իր ուժերը կը լքէին զինքը, ինքը որ առալ աղտոտ հարուածնե՛ր կուտար երդուելով որ բնաւ իր նպատակին չպիտի հասնի։

Սակայն այլ ևս պզտիկ աղջիկ մը չէր, Սէն-Մարթէնի ուսին օրը քսանվեցը տարեկան եղած էր, այս ժամուն կատարեալ կին մը, լեռանը դեռ կարմիր և աչքերը լայնաբաց։ Այսպիսի գաղջ և թոյլ զգացողութիւն մը որ անդամները թմրել կը թուէին։

Պիւրօ միչտ ետ ետ երթալ կը տարպէր զայն, վերջապէս չոր ձայնով մը խօսեցաւ։

—Աղէկ գիտես որ դեռ մեր մէջ ամէն բան չէ լմնցած, թէ քեզ...։

Ցաղղած էր երկանաքարին կրթընցնել զայն, ուսերէն բռնեց և գետինը տապալեց։ Բայց այս պահուս իր երկար դիմադրութեան սովորութենէն սկսաւ տապալիլ։ Պիւրօ ոտքի հարուածներէն խուսափելով զայն կը բռնէր.

—Քանի որ հիմա այս կացութեան ենթարկուած ես, ապուշ արարած, ինչ կայ որ, վստահ եղիր, մէյ մըն ալ ես չպիտի աւելցնեմ։

Սկսաւ լալ, այլ ևս ինքզինքը չէր պաշտպաներ, բազուկները պրկած, սրունքները ջղային ցնցումներով կը շարժէին, և Պիւրօ չէր կրնար կիրքը յագեցնել, ամէն նոր փորձի մէկ կողմ կը նետուէր. բարկութիւնը զինքը կոպիտ դարձուց. իր կնոջ դարձաւ։

—Վա՛յ սոսկալի արարած, դեռ պիտի նայի՞ս, օգնէ ինծի նայիմ, տարքերը բռնէ, եթէ կուզես որ գործը լմնայ։

Լիզ, տասը մեթր հեռու կեցած էր, հորիզոնը քննելով, յետոյ ակնարկը երկուքին վրայ դարձուցած էր, առանց ոև է դէմքի ծանանութիւն մը ունենալու. իր ամուսինին կոչին վրայ բնաւ չվարանեցաւ, յառաջացաւ, քրոջը ձախ սրունքը բռնեց, բացաւ և վրան նստաւ զայն ճմլելու չափ ուժով։ Ֆրանսուազ, դեռին դամուած, ինքզինքը ձգեց, Ջիղերը թուլցած, կոպերը գոց. բայց գիտակցութիւնը տեղն էր, և երբ Պիւրօ զայն բռնեց, իր կարգին սուր ջղաձգութիւն մը ունեցաւ և երկար աղաղակ մը արձակելով իր երկու բազուկներով զայն սեղմեց խեղդելու չափ ուժով։ Ագռաւները որոնք այդտեղէն կ'անցնէին այդ ճիչէն զարհուրեցան։ Երկնաքարին եռանէն ծեր Ցուանի ոժգոյն դէմքը տեսնուեցաւ որ ցուրտին դէմ հոն պատսպարուած էր. ամէն բան տեսած էր, անտարակոյս վախցաւ, որովհետև յարդին մէջ թաղուեցաւ։

Պիւրօ ոտքի ելած էր, և Լիզ ուշի ուշով անոր կը նայէր, ինք մէկ մտածում մը ունեցած էր, և իր եռանդին մէջ, Պիւրօ մոռցած էր խաչի նշանը հակառակ կողմէն ըսուած ալեն։ Ապշած մնացած էր, ինքզինքէն դուրս։ Ըսել է հաճոյքին համար էր։

Բայց Ֆրանսուազ անոր բացատրութիւն պահանջելու ժամանակ չձգեց, վայրկեան մը գետինը մնացած էր, ընկճուած՝ այս սիրոյն տուած բուռն թեան ատելանքը. բայց երբ ատելանաքար ջիղերը հանդարտեցան, հասկցաւ թէ ինչ մեծ խորխորատի մէջ գահավիժուած էր, ասկէ ետք ստիպուած էր Պրէսսիէօի քաղաքը պարարելու համար Քրմօրի մարքիզը կողոպտել տալ անոր։ կատարելապէս հասկցած էր պանքերին գաղտնի դիտումը, անոր վերջին խօսքերը մանաւանդ՝ շատ նշանակալից էին. ի՞նչ նպատակով կը հրաւիրէր զինքը ամէն երեկուշաբթի առտու, ի՞նչ կը նշանակէին Պրէսսիէօի պատոյ և ուղղամտութեան վրայ արտասանած ճառերը, ասանկ մէկու մը հրամանին տակ աշխատողը ի՞նչպէս պիտի կրնար պահպանել պատիւն ու անկեղծութիւնը։

—Ա՜խ, վա՜ս դրամապաշտ, այս մուրճակը պիտի չկրնա՞ս աղատել քու ձեռքէդ, մալաց ինքնիրենը։

Դրամատէրը սակայն սեղանաւոր Քօլլէն Մէկրէէն շատ աւելի խորամանկ էր ու մտացի. ասոր ձեռքէն մուրճակը ազատել խիստ դժուար էր. հաստատակա՛մ, չարամիտ ու նենգութիւնով լեցուն մէկն էր դրամատէրը ու այս ձիրքերովը կրնար ուզածը ընել տալ։ իր հիմնած դրամատան ճոխ վիճակն ալ կը մասներ արդէն Պրէսսիէօի գործունէութեան ատիճանը։ ի՞նչպէս, ի՞նչ դարձուածներ, ի՞նչ նորութիւններ կը մտածէր ամէն օր դրամ շահելու և մխլոնելու թիւրախութենէն, զոր կ'ամպխտանար։ Ցանկալի, ճշմարտութիւնը ծագած էր իրեն համար, Պիւրօն կը սիրէր, ընտանեկան մէկը չէր սիրեր և չպիտի սիրէր։ Այս մտածումը ամօթահար բրաւ զինքը, ինքզինքին դէմ կատղեցաւ, իր պարկեշտութեան գաղափարներուն մէջ ըմբոստանալով։ Մարդ մը որ իր ամուսինը չէր, և ամուսինն էր այդ քրոջ զոր կ'ատէր, միակ մարդը որուն չէր կրնար պատկանիլ առանց սորին աղջիկ մը ըլլալու։ Զգած էր որ մինչեւ վերջ իր կիրքը յագեցնէ իր վրայ, այնքան ուժով սեղմած էր որ ան դիմէր թէ այլևս իրեն կը վերաբերէր։

Ոստումով մը ոտքի ելաւ, շմորուն, վրան գլուխը ուրուած, իր ցաւը հատկրտեալ բառերու մէջէն թքելով.

—Վա՜ս անպիտաններ, այո՛, երկուքնիդ ալ... դիս հիւանդ պիտի ընէք... ուրիշներ որ նուազ ծանր սնիրներ գործած են և թիապարտութեան կը դատապարտուին...։ Ժանի պիտի ըսեմ, աղտոտ շուներ, անիկա պիտի մաքրէ հաշիւը։

Պիւրօ ուսերը վեր կը բարձրացնէր, վերջապէս իր փափաքին հասած ըլլալուն համար գոհ։

—Աղուորս, դուն ալ փափաքիդ հասար։

Այս հեգնանքը բղաւիլն զգլխեց Լիզը, և իր ամուսինին դէմ զգացած բարկութիւնը իր կրտսեր քրոջ վրայ թափեցաւ։

—Իրաւ է, աղտոտ, դո՛ւն զայն ստիպեցիր...։ Արդէն ես կ'ըսէի որ իմ բոլոր դժբախտութիւնս քու երեսէդ էր։ Եթէ կրնաս ըսէ որ ամուսինս գրլխէ չես հանած, այո՛, ամուսնութեանս յաջորդ օրն իսկ, երբ դեռ քիմդ կը սրբէի։

Իր նախանձն էր որ դուրս կուտար, զարմանալի նախանձ մը իր հաճոյակատարութենէն ետք։ Եթէ այս աղջիկը ծնած չըլլար, պիտի սպասէր ամէն բան բարձրելու։ Կ'ատէր զայն աւելի երիտասարդ, ամլի թարմ և աւելի ըղձալի ըլլալուն համար։

—Սուտ կը խօսիս, աղաղակեց Ֆրանսուազ, դուն ալ գիտես որ սուտ է ըսածդ։

—Սո՞ւտ կը խօսիմ... դուն չէ՞ իր զայն մինչեւ մառանը հալածողը։

—Ե՞ս, ո՞ս, հիմա ե՞ս էի... անպիտան դուն չէ՞ր դիս բռնողը, այդ չափ նողկալի բան մը ընելու համար անպատճառ ուզեցիր դիս սպանել, անպիտա՛ն։

Լիզ չատաչուն ապտակով մը պատասխանեց։

Այս արարքը խնդրեցուց Ֆրանսուազը, որ քրոջը վրայ թռաւ։ Պիւրօ, ձեռքերը դրպանը, կը խնդար, առանց միջամտելու, պարծենկոտ աքլորի մը պէս որուն համար երկու հաւեր կը կռուին։ Եւ կռիւը չարունակուեցաւ կատաղօրէն։ Զիրար հրելու թիւը ատաւաքացնելու համար, ոսկեհանքերու բանտեղուղիներէն ո՛րչափ մեծ չահեր կ'ընէր, մէկ խօսքով Անտրէ հակցած էր որ նոր թշնամին անպարտելի էր ու կատակի չէր գար բնաւ։ Երիտասարդը ատոնց ամէնքը գիտնալով հանդերձ, դարձեալ Պրէսսիէօի հանդէպ ներքին յարգանք մը կ'ունենար, որովհետև այս վարոնց արիկան դրամատէրին գաղափարակից էր ու դրամը կը նախադասէր ամէն բանի. իր ղեկցումով՝ աչքարեի ամէնէն պատկառելի անձնաւորութիւնները անոնք էին որ յաջողած ըլլային ամէնէն շատ դրամ դիզել։

Ալ անկէ ետք, Անտրէ Տրլօս ամէն երկուշաբթի առտու կ'երթար Պրէսսիէօի տունը, ուրիշ ստացած մասնաւոր հրահանգը կը գործադրէր տառական խնամով, մարքիզը կը խաբէր ու դրամատէրին քսակը կը լեցնէր։ Դրամատէրը օրին մէկը չէր ախորժած Քրմօրներու սպասաւորէն, մարդուկը թէեւ ոև է յանցանք չունէր, սակայն Անտրէ Տրլօս Պրէսսիէօի թելադրութեամբ ճամբայ ուած էր անոր ու նոր սպասաւոր մը բռնած, որ դրամատէրին մարդն էր և գաղտնի պաշտօն ունէր Անտրէի վրայ հսկելու և անոր ամէնէն անմնան շարժումն իսկ Պրէսսիէօի ծանուցանելու։

Քրմօր ընտանիքին հարստութիւնը կը հալէր կ'երթար և ամբողջ դրամները Պրէսսիէօի մտուկը կը մտնէին։ Երկնային ահագին հարստութենէն ցոլիմ ընկորներ միայն մնացած էին հիմա. մարքիզը այնչափ կը մղուէր չուայտութեան մէջ որ անկարելի էր դրամ դիմացնել անոր քմահաճոյքներուն։

Կոմս Հանրի տը Քրմօր որ հանդիսաւոր կ'ըլլար իրենց ընտանեկան հարստութեան ատիճանական այս քայքայումին, յաճախ կը հրահանգէր Անտրէն որ մաքառի պանքերին դէմ ու չափաւորէ անոր անսանձ ոտնձգութիւնները. երիտասարդ ազնուականը կ'ղացնէր նաև Անտրէի մօտ ատենէն Ափրիկէ ուղեւորելիք ըլլալը։

—Կը վախնամ որ, ըսաւ կոմսը, այս պանքերը փճացնէ մեր ամէնքն ալ։ անդստակ անդունդի մը կը նմանի թշուառականը։

—Ձեզի վշտացնել չեմ ուզեր թէև բայց գիտէք որ ճշմարտութիւնը միչտ նախադաս է բարեկամութենէն և եթէ գործին չիտակը խօսիլ հարկ ըլլայ, պէտք է խոստովանիլ որ Քրմօրներու սպառնացող խորխորատը ո՛չ թէ դրամատէր Պրէսսիէօն է, այլ Քրմօրի մարքիզը, որ զեղխութեան ու չուայտութեան անկարագրելի ատիճանին վրայ կը գտնուի։

—Եւ սակայն դուք ալ կ'ըսէիք թէ Պրէսսիէօի գործունութիւնները խիստ վաշխառուական են։

—Սխալեր եմ։

—Ի՞նչպէս, հիմա պիտի պնդես որ բարի մա՞րդ մըն է Պրէսսիէօ։

—Ո՛չ, և սակայն երբ ես հոս եկայ, գործերը խառնափնթիր էին արդէն. ձեր հայրը աղտոտի վաշխառուներու հետ գործելէն և մէկին հինգ տոկոս տալէն։

—Այո՛, չնորհակալ եմ. սակայն անոնց ամէնէն վատթարագոյնը Պրէսսիէօ՝ կը մնայ դեռ. արդեօք պիտի չը կրնա՞նք մեր օձիքը ազատել այդ գազանին ձեռքէն։

—Ասոիկայ խիստ դժուարին է արդարեւ. որովհետև Պրէսսիէօի ձեռքէն ազատելու համար, անկէ աւելի դրամապաշտ վաշխառուի մը ձեռք իջնալ պիտի սոսկալի է։

—Ինչո՞ւ վաշխառուի դիմենք. Պրէսթաների մէջ ընդարձակ հողեր, կալուածներ ունինք, զանոնք ծախելով հօրս պարտքերը գոցելէն դիւրին ի՞նչ կայ։

—Այդ կալուածները ծախելով ալ պիտի չկրնանք պարտքէ ազատիլ. մարքիզը անոնց փոխարէնն ալ եթէ ոչ ութ օրուան, դէթ ութ ամսուան մէջ պիտի չապրէ, լմնցնէ։

(Շարունակելի)

ԵՆԵՆ

—Մեռա՞ծ մեռա՞ծ...

Ցեռոյ առտուընէ ի վեր կոկորդը սեղմուած՝ սկսաւ հեծկլտալ։ Բացուեցաւ. անհուն ախրութեան մը խոր և անհուն բան մըն էր որ զինքը կը հընչէր։

Լապօրտէդ ուզեց զայն մխիթարել, Նանա ձեռքով լռեցուց զայն, կամաց զլլով,

—Մինակ ան չէ, ամէ՛նքն ալ, ամէ՛նքն ալ որքան դժբախտ եմ... Ո՜հ, կը հասկնամ, նոքին պիտի ըսեն որ անպիտան կին մըն եմ... Այս մարդը որ կ'ուլայ հոն, սա խեղճ մարդը որ այս առտու դրանս առջեւ կը հեծծէր, և ուրիշներ որոնք կործանած են իրենց սուերը ինծի հետ ուտելէ ետք։ Իրաւունք ունի՛ք. Նանային կռնակին զարկէք, անասունին կռնակին... Ո՜հ, կռնակս դիմացուն է, ատեղէն կ'իմանամ արդէն ընկիքնին. «սա աղտոտ աղջիկը որ ամէնուն հետ կը կենակցի, որ մէկուն ունեցածը չունեցածը կը սրբէ, միւսները կը մնանկացնէ ու այդչափ մարդոց վիշտ կը պատճառէ...

Սարսուեցաւ ընդհատեալ արցունքները, վիշտը չնչասպառ ըրած էին։ Ցած բազմոցի մը վրայ ինկաւ, գլուխը բարձի մը մէջ։ Իր շուրջը զգացած դժբաղդութիւնները, իր յառաջ բերած թշուառութիւնները, վիշտը խանդաղատանքի դալլ և յորդ ալիքի մը մէջ կ'ընկղմէր, և ձայնը կը կորսուէր պզտիկ աղջկան խուլ լացին մէջ։

—Ո՜հ, որքան ցաւ կը զգամ... չեմ կրնար... խղդուիմ պիտի... ինչ դժուար բան է չնասկցուած ըլլալը, ամէնքը քեզի դէմ ելած տեսնելը։ Սակայն երբ խիղճին վրայ բեռ մը չունի մարդ... ո՛չ, ո՛չ։

Իր բարկութեան մէջ ըմբոստ բան մը կար։ Ոտքի ելաւ, սրբեց արցունքները, գրգռուած քալեց սենեակին մէջ։

—Լա՛ւ, ո՛չ, ինչ կ'ուզեն ըսեն, ես բնաւ յանցանք չունիմ։ Ես չա՞ր եմ... ինչ որ ունիմ կուտամ... ճանճի մը վրայ չեմ կոխեր... Անունք են, այո՛, անունք են... Երբեք անոնց անհաճոյ ըլլալ չուզեցի։ Միչտ ետեւէս խնկած էին, և ահաւասիկ ամէնքն ալ կը մուրան, ամէնքն ալ լմնցած են, յուսահատ...

Ցեռոյ Լապօրտէդի առջեւ կեցաւ և անոր ուսերուն թեթեւ հարուածներ տալով,

—Քսէ սեմսեմ, դուն հոն էիր, ճշմարտութիւնը խօսէ։ Ե՞ս կը մղէի զանոնք։ Իրենք չէ՞ն երկվեցեակի մը չափ որ իրարու հետ կը կռուէին ամէնէն մեծ աղտոտութիւնը հնարելու համար։ Նողկանք կ'ազդէին ինծի։ Ահաւասիկ, մէկ օրինակ մը, ամէնքն ալ ինծի հետ ամուսնանալ կ'ուզէին։ Ի՞նչ

ԳԱՐԵՆԻ ՄԻՈՆՆԵՐՈՒՆ ԻՍԱՂԵՐԸ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ)(27)(

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՎԱՐՈՆՈՅ ՄԱՐԴԻԿ

Գ.

Անտրէ Տրլօս զգալով որ պանքէր Պրէսսիէօ մուրճակը չարաչար պիտի արժեցնէ,

—Վատահ եղէք Պառո՛ն, մնկարելի է որ ասանկ պալ մը կրկնուի, ա՛լ անոր հաւանականութեանը վրայ մի՛ մտածէք, բաւ։

—Կ'ուզեմ հաւատալ խօսքերնուդ, պատասխանեց դրամատէրը, մարքիզին գործերը մեծ եռանդով ու հաւատարմութեամբ ստանձնած ըլլալ կը ցուցնէք, ինչ որ ինձ ալ գոհունակութիւն պատճառած էր. եթէ միչտ պատուաւոր կերպով և ուղղամիտ գործունէութեամբ շարունակէք պաշտպանել մարքիզին շահերը, ես ալ պիտի ներեմ ձեզ. այս պատճառով հիմակուընէ կը խոստանամ լռութիւն պահել, դուք ալ պէտք է եղած առեն կրնաք վստահիլ իմ ազակցութեանս. ձեզի պէս երիտասարդներուն օգնելէ հաճոյք կ'զգամ։ Ձեր մուրճակը սա երկաթէ դրամարկղիս մէջ պիտի պահեմ, նոյն իսկ ձեր շահուն համար պիտի պահեմ զայն, որովհետև եթէ ասանկ վտանգաւոր երաշխաւոր մը չունենաք, կարելի է ուրիշ անդամ ալ փորձուիք կրկնելու այդ կեղծարարութիւնը, մինչդեռ երբ մուրճակը հոս քովս ըլլայ, բնաւ չէք չեղիր ուղղամտութենէն դուրս գալու։ Ես ալ խիղճս հանդարտ կը պահեմ. կ'աղաչե՛մ, ջանացէք որ իմ լաւատեսութիւններուս դէմ չմեղանչէք. ես չարեկամական ընթացք պիտի ունենամ ձեզի հանդէպ և դուք ո՛րչափ վստահութիւնս շահիք, այնչափ պիտի մոռնամ ձեր երիտասարդական այս անդրանիկ մեղանչումը։ Ամէն երկուշաբթի առտու կրնաք տեսակցիլ ինձ հետ, դրաւոր բանակցութիւններէ հաճոյք չեմ զգար, միչտ բերանացի կերպով կ'ուզեմ կարգիք փոխանակել ձեզի հետ։

Անտրէ Տրլօս չնորհակալութիւն յայտնեց այս նենգամիտ դրամատէրին և երբ փողոց ելաւ դեռ կը շարունակէր դողալ։ յուզումը այնչափ մեծ էր որ չէր կրնար կշռել ենթարկուած դժբախտութեան աստիճանը. բայց երբ աստիճանաբար ջիղերը հանդարտեցան, հասկցաւ թէ ինչ մեծ խորխորատի մէջ գահավիժուած էր, ասկէ ետք ստիպուած էր Պրէսսիէօի քսակը պարարելու համար Քրմօրի մարքիզը կողոպտել տալ անոր։ կատարելապէս հասկցած էր պանքերին գաղտնի դիտումը, անոր վերջին խօսքերը մանաւանդ՝ շատ նշանակալից էին. ի՞նչ նպատակով կը հրաւիրէր զինքը ամէն երեկուշաբթի առտու, ի՞նչ կը նշանակէին Պրէսսիէօի պատոյ և ուղղամտութեան վրայ արտասանած ճառերը, ասանկ մէկու մը հրամանին տակ աշխատողը ի՞նչպէս պիտի կրնար պահպանել պատիւն ու անկեղծութիւնը։

—Ա՜խ, վա՜ս դրամապաշտ, այս մուրճակը պիտի չկրնա՞մ ազատել քու ձեռքդէդ, մալաց ինքնիրենը։

Դրամատէրը սակայն սեղանաւոր Քօլլէն Մէկրէէն շատ աւելի խորամանկ էր ու մտացի. ասոր ձեռքէն մուրճակը ազատել խիստ դժուար էր. հաստատակա՛մ, չարամիտ ու նենգութիւնով լեցուն մէկն էր դրամատէրը ու այս ձիրքերովը կրնար ուզածը ընել տալ։ իր հիմնած դրամատան ճոխ վիճակն ալ կը մասներ արդէն Պրէսսիէօի գործունէութեան ատիճանը։ ի՞նչպէս, ի՞նչ դարձուածներ, ի՞նչ նորութիւններ կը մտածէր ամէն օր դրամ շահելու և մխլոնելու թիւրախութենէն, զոր կ'ամպխտանար։ Ցանկալի, ճշմարտութիւնը ծագած էր իրեն համար, Պիւրօն կը սիրէր, ընտանեկան մէկը չէր սիրեր և չպիտի սիրէր։ Այս մտածումը ամօթահար բրաւ զինքը, ինքզինքին դէմ կատղեցաւ, իր պարկեշտութեան գաղափարներուն մէջ ըմբոստանալով։ Մարդ մը որ իր ամուսինը չէր, և ամուսինն էր այդ քրոջ զոր կ'ատէր, միակ մարդը որուն չէր կրնար պատկանիլ առանց սորին աղջիկ մը ըլլալու։ Զգած էր որ մինչեւ վերջ իր կիրքը յագեցնէ իր վրայ, այնքան ուժով սեղմած էր որ ան դիմէր թէ այլևս իրեն կը վերաբերէր։

Ոստումով մը ոտքի ելաւ, շմորուն, վրան գլուխը ուրուած, իր ցաւը հատկրտեալ բառերու մէջէն թքելով.

—Վա՜ս անպիտաններ, այո՛, երկուքնիդ ալ... դիս հիւանդ պիտի ընէք... ուրիշներ որ նուազ ծանր սնիրներ գործած են և թիապարտութեան կը դատապարտուին...։ Ժանի պիտի ըսեմ, աղտոտ շուներ, անիկա պիտի մաքրէ հաշիւը։

Պիւրօ ուսերը վեր կը բարձրացնէր, վերջապէս իր փափաքին հասած ըլլալուն համար գոհ։

—Աղուորս, դուն ալ փափաքիդ հասար։

Այս հեգնանքը բղաւիլն զգլխեց Լիզը, և իր ամուսինին դէմ զգացած բարկութիւնը իր կրտսեր քրոջ վրայ թափեցաւ։

—Իրաւ է, աղտոտ, դո՛ւն զայն ստիպեցիր...։ Արդէն ես կ'ըսէի որ իմ բոլոր դժբախտութիւնս քու երեսէդ էր։ Եթէ կրնաս ըսէ որ ամուսինս գրլխէ չես հանած, այո՛, ամուսնութեանս յաջորդ օրն իսկ, երբ դեռ քիմդ կը սրբէի։

Իր նախանձն էր որ դուրս կուտար, զարմանալի նախանձ մը իր հաճոյակատարութենէն ետք։ Եթէ այս աղջիկը ծնած չըլլար, պիտի սպասէր ամէն բան բարձրելու։ Կ'ատէր զայն աւելի երիտասարդ, ամլի թարմ և աւելի ըղձալի ըլլալուն համար։

—Սուտ կը խօսիս, աղաղակեց Ֆրանսուազ, դուն ալ գիտես որ սուտ է ըսածդ։

—Սո՞ւտ կը խօսիմ... դուն չէ՞ իր զայն մինչեւ մառանը հալածողը։

—Ե՞ս, ո՞ս, հիմա ե՞ս էի... անպիտան դուն չէ՞ր դիս բռնողը, այդչափ նողկալի բան մը ընելու համար անպատճառ ուզեցիր դիս սպանել, անպիտա՛ն։

Լիզ չատաչուն ապտակով մը պատասխանեց։

Այս արարքը խնդրեցուց Ֆրանսուազը, որ քրոջը վրայ թռաւ։ Պիւրօ, ձեռքերը դրպանը, կը խնդար, առանց միջամտելու, պարծենկոտ աքլորի մը պէս որուն համար երկու հաւեր կը կռուին։ Եւ կռիւը չարունակուեցաւ կատաղօրէն։ Զիրար հրելու թիւը ատաւաքացնելու համար, ոսկեհանքերու բանտեղուղիներէն ո՛րչափ մեծ չահեր կ'ընէր, մէկ խօսքով Անտրէ հակցած էր որ նոր թշնամին անպարտելի էր ու կատակի չէր գար բնաւ։ Երիտասարդը ատոնց ամէնքը գիտնալով հանդերձ, դարձեալ Պրէսսիէօի հանդէպ ներքին յարգանք մը կ'ունենար, որովհետև այս վարոնց արիկան դրամատէրին գաղափարակից էր ու դրամը կը նախադասէր ամէն բանի. իր ղեկցումով՝ աչքարեի ամէնէն պատկառելի անձնաւորութիւնները անոնք էին որ յաջողած ըլլային ամէնէն շատ դրամ դիզել։

Ալ անկէ ետք, Անտրէ Տրլօս ամէն երկուշաբթի առտու կ'երթար Պրէսսիէօի տունը, ուրիշ ստացած մասնաւոր հրահանգը կը գործադրէր տառական խնամով, մարքիզը կը խաբէր ու դրամատէրին քսակը կը լեցնէր։ Դրամատէրը օրին մէկը չէր ախորժած Քրմօրներու սպասաւորէն, մարդուկը թէեւ ոև է յանցանք չունէր, սակայն Անտրէ Տրլօս Պրէսսիէօի թելադրութեամբ ճամբայ ուած էր անոր ու նոր սպասաւոր մը բռնած, որ դրամատէրին մարդն էր և գաղտնի պաշտօն ունէր Անտրէի վրայ հսկելու և անոր ամէնէն անմնան շարժումն իսկ Պրէսսիէօի ծանուցանելու։

Քրմօր ընտանիքին հարստութիւնը կը հալէր կ'երթար և ամբողջ դրամները Պրէսսիէօի մտուկը կը մտնէին։ Երկնային ահագին հարստութենէն ցոլիմ ընկորներ միայն մնացած էին հիմա. մարքիզը այնչափ կը մղուէր չուայտութեան մէջ որ անկարելի էր դրամ դիմացնել անոր քմահաճոյքներուն։

Կոմս Հանրի տը Քրմօր որ հանդիսաւոր կ'ըլլար իրենց ընտանեկան հարստութեան ատիճանական այս քայքայումին, յաճախ կը հրահանգէր Անտրէն որ մաքառի պանքերին դէմ ու չափաւորէ անոր անսանձ ոտնձգութիւնները. երիտասարդ ազնուականը կ'ղացնէր նաև Անտրէի մօտ ատենէն Ափրիկէ ուղեւորելիք ըլլալը։

—Կը վախնամ որ, ըսաւ կոմսը, այս պանքերը փճացնէ մեր ամէնքն ալ։ անդստակ անդունդի մը կը նմանի թշուառականը։

—Ձեզի վշտացնել չեմ ուզեր թէև բայց գիտէք որ ճշմարտութիւնը միչտ նախադաս է բարեկամութենէն և եթէ գործին չիտակը խօսիլ հարկ ըլլայ, պէտք է խոստովանիլ որ Քրմօրներու սպառնացող խորխորատը ո՛չ թէ դրամատէր Պրէսսիէօն է, այլ Քրմօրի մարքիզը, որ զեղխութեան ու չուայտութեան անկարագրելի ատիճանին վրայ կը գտնուի։

—Եւ սակայն դուք ալ կ'ըսէիք թէ Պրէսսիէօի գործունութիւնները խիստ վաշխառուական են։

—Սխալեր եմ։

—Ի՞նչպէս, հիմա պիտի պնդես որ բարի մա՞րդ մըն է Պրէսսիէօ։

—Ո՛չ, և սակայն երբ ես հոս եկայ, գործերը խառնափնթիր էին արդէն. ձեր հայրը աղտոտի վաշխառուներու հետ գործելէն և մէկին հինգ տոկոս տալէն։

—Այո՛, չնորհակալ եմ. սակայն անոնց ամէնէն վատթարագոյնը Պրէսսիէօ՝ կը մնայ դեռ. արդեօք պիտի չը կրնա՞նք մեր օձիքը ազատել այդ գազանին ձեռքէն։

—Ասոի

կ'ըսէք ասոր, գեղեցիկ գաղափար։ Այո, սիրելիս, քսան անգամ կոմունէի կամ պառնունէի եղած էի եթէ հաւանէի։ Մերժեցի որովհետեւ խելացի էի,.. Ի՞նչ ազատութիւններէ և ինչ ոճիրներէ արգիլած եմ զանոնք... Գողութիւն, մարդասպանութիւն պիտի ընէին, հայրերուն մայրերուն պիտի սպանէին մէկ խօսքիս վրայ, և ես այդ խօսքը չըսի։ Այսօր կը տեսնաս վարձատրութիւնս... Սա Տաճոնէն, անօթի մեռնող մը, որուն դիրք մը չինեցի, շաբաթներով զայն ձրիաբար պահեցէ՛ ետք։ Երեկ հանդիպեցայ իրեն, գլուխը անդին դարձուց, կորսուէ՛ անպիտան, քանէ նուազ ազատ եմ ես։

—Վերջապէս քալէ և սեղանին բռնուցքի բուն հարուած մը տալով,

—Սակայն ասիկա արդարութիւն չէ... միշտ կիներուն վրայ կ'իյնան, մինչ էրիկ մարդիկ անանկ բաներ կը պահանջեն որ... Հիմա քեզի կրնամ ըսել, անոնց հետ քնա, բնա՛ւ հաճոյք չէի զգար։ Պատուոյ խօսք կուտամ որ կը ձանձրանայի և կը նեղուէի. կը հարցընեմ քեզի, ես ի՞նչ յանցանք ունիմ մէջը... Ո՜հ, այո, զիս հարուածեցին, առանց իրենց ես այսօր վանքի մը մէջ պիտի ըլլայի, որովհետեւ միշտ կրօնքի սէր ունեցած եմ։ Որու հոգը, եթէ իրենց քսակը կամ իրենց կեանքը վրտանգեր եմ։ Յանցանքը իրենցն է, ես մէջը բան մը չունիմ։

—Անտարակոյս, ըսաւ Լապօրտէդ համոզուած։

Լօէ Մինեոն ներս մտաւ։ Նանա ժպտագին զայն ընդունեց, բաւական լացած էր, այլուս լմնցած էր։

Դ. ԹՈՒՂԼԱՃԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԱՒՍՏՐԻԱՅԻ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐԸ ՅՐԱՆՑ Ե�օԶԷՖ ԿԱՅՍԵՐ ԱՌՉԵԻ.—

Հօփսուրիկի հանդիսական չբերդ սրահին մէջ ուրբաթ օր հաւաքուած էին զօրավարները, երկրին զինեալ ուժերուն չնորհաւորութիւնները մատուցանելու Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր, որ վերին հրամատարն է Աւստրուհաճառ Բանակին։ Ն. Վեհափառութիւն խորապէս զգածուեցաւ երբ իրեն առջեւ երեւցան բոլոր ա՛յն մարդիկը՝ որոնց յանձնուած է Բանակին և Նաւատորմին առաջնորդութիւնը, բոլոր բարձրաստիճան զօրավարները, որոնք քանի մը հարիւրի կը յանգին, հրամատարները, որոնց խօսքը չարժման մէջ կը դնէ զօրագունդերը և ճամբայ կը հանէ, որովհետեւ Բանակին հետ ներքնապէս կապուած է կայսրը, իր մէկ մասն է, և Ն. Վեհափառութեան հոգածութեան առարկայ։ Իբրև Մեծ-Դուքս կայսրը ընդունեց կրակի մկրտութիւնը, և գնդակներու կարկուտին մէջ արիաբար կ'երեւնար զօրականներուն մէջտեղ։ Այն օրէն ի վեր, երբ պատանի Արխիդուքսը Բաստէյքիի հետ ճակատամարտի դաշտին վրայ երեւցաւ, բանակին կազմակերպութիւնը մեծ փոփոխութիւն կրեց, մասնագիտական նորոգութիւններու ամբողջ չարք մը հաստատուեցաւ Բանակին ապահովութեան մէջ։ Այս արդի բանակը ամբողջովին կայսեր ստեղծագործութիւնն է, որուն ամենամեծ հոգածութիւնը եղած է հետզհետէ կատարելագործել բանակը, ընդարձակել զայն, և ռազմափորձերուն ատեն հանդիսա չբլար, մինչեւ որ իր կողմէ պատրաստուած և անդադար աշխատութեամբ կատարելագործուած Բանակը չհամապատասխանէ իր պաշտօնին։

Գահաժառանգ Արխիդուքս Ֆրանց Ֆէրտինանտի վիճակեցաւ արտայայտել բանակին չնորհակալու զգացումները։ Ահա Գահաժառանգին բանախօսութիւնը.—

«Այսօր յուզեալ սրտով կը մատչինք Գահոյից պատուանդանին, համբերէն զինեալ ուժին անունով Ձեր Վեհափառութեան մատուցանելու մեր ամենանպատակ և ամենայարգալի չնորհաւորութիւնները վաթսունհարիւր յոբելեանին առթիւ։

«Բանակ ու Նաւատորմիղ պարծանքով ու անսահման հիացմունքով կը նային իրենց ամենավերին հրամատարին, իբրեւ լուսաճառնչ օրինակ մը ամենահաւատարիմ պարտականութեան և բովանդակ զինուորական բարեմասնութեան։

«Մեր ցամաքային ու ծովային զօրութիւնը լիովին գիտակից է թէ ի՞նչ կը պարտի մեր Օգոստափառ Վեհապետին հայրական և անժլատ չնորհքին, և իմ միջոցաւս Ձեր Վեհափառութեան ոտքը կը դնէ ամենախորին յարգանքները։

«Մեր Բանակին փառայեղ ուսումնութիւններով տոգորուած և միշտ պատրաստ՝ ցնծագին հետեւելու Վեհափառ Վերին Հրամատարին, այս հանդիսական ժամուն կը կրկնէ անդրբժելի հաւատարմութեան երդումը, որ բոլոր զինուորներուն սրտին մէջ թիւրապաշտիկ արձագանգ մը պիտի գտնէ։

«Պատկառոտ չնորհակալութեան և սիրոյ, անպայման հաւատարմութեան և անձնուիրութեան խորագոյն զգացումները կ'աղաղակենք սա՛ չերմագին բաղձանքով։ Աստուած պահէ՛, Աստուած պաշտպանէ՛ Ձեր Վեհափառութիւնը ի փրկութիւն Ձեր ժողովուրդներուն և ի բարօրութիւն մեր երկրին միահաղոյն պաշտպանողական ուժերուն։»

Կայսեր պատասխանը

Կայսրը պատասխանեց.

«Հրճուանքով և պարծանքով կ'ողջունեմ Ձեր Սիրելութեան բարձր առաջնորդութեան տակ ամբողջ զինեալ ուժի ներկայացուցիչներուն հաւաքումը։

«Սրտիս խորերը կը թափանցեն հաստատ հաւատարմութեան և կատարեալ անձնուիրութեան մաղթանքները և խոստումները, զորս Ձեր Սիրելութիւնը Բանակին, Նաւատորմին անունով քիչ առաջ յայտնեց իմ թագաւորութեանս վախճաներորդ յոբելեանին առթիւ։

«Ընդունեցէ՛ք, սիրելիներս, և ձեր միջոցաւ ամէն ասիճանի զօրավարներ, ծովակալներ, սպաներ և նաւաղներ, իմ սրտագին անապատ չնորհակալութիւնը, և թող իւրաքանչիւր զինուոր՝ որ վախճան տարիներու ընթացքին մէջ ծառայած է հայրենիքին ցամաքի և ծովու վրայ, գիտնայ թէ այս նուիրական ժամուն ես իրեն վրայ կը խորհիմ։

«Յետասաղաց ակնարկ մը նետելով վեց տասնեակ տարիներու փոփոխային, աշխարհացունց դէպքերուն վրայ, ժամանակի փոթորիկներէն և դարձուածքներէն անայլայլ և անվրդով կը տեսնեմ իմ երկրիս պաշտպանողական զօրութիւնը, երդումի հաւատարմութեան և անձնուրաց պարտականութեան մէջ զօրաւոր, ամենաղնիւ ինքնաղոհութեամբ տոգորուած,— ժայռ մը՝ որուն վրայ կը հանդչի իմ Գահոյքիս և իմ ժողովուրդներուս ապահովութիւնը։

«Եւ այսպէս է ու այսպէս պիտի ըլլայ, — ամբողջ ապագային մէջ ալ Աւստրիոյ-Մաճառաստանի պաշտպանողական զօրութիւնը իր կոչումի հաւատարմութեան վստահացած իր աչքերը պիտի յառէ իր Վերին հրամատարին։

«Կ'աղօթեմ Ամենակարողին որ թէ՛ խաղաղիկ և թէ լուրջ օրերուն, պաշտպանողական ուժերուն նուիրէ՛ իր աստուածային օրհնութիւնը ի փրկութիւն և ի պատիւ հայրենիքին։»

ՑԻԵԱՏԱԿԱՐԱՆԻ ՄԸ ԲԱՑՈՒՄԸ ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳԻ ՄԷՋ.—

Մայր-Կայսրաքիին, Ցունասանի թագուհիին և Կայսերական Ընտանիքին ուրիշ բազմաթիւ անդամներուն, ինչպէս նաև ռուս և օտար սպաներու և ասիճանաւորներու ներկայութեան, Ուրբաթ օր տեղի ունեցաւ Ցուշիմայի ծովային ճակատամարտին մէջ մեռնող ռուս նաւաստիներուն համար յիշատակարանին բացումը։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, «ՆԱՑԷ ՖՐԱՑԷ ԲՐԷՍԼ»ԷՆ.—

Գարնան արեւուն ճառագայթներուն տակ ձիւնին հալելէն ուշէ ի արագ անհետ եղաւ զեղչի բարձրաստիճան։ Տարւոյն սկիզբը լմնցնելու եօթն առ հարիւր պանդայի սակը, անցեալ Եշ. օր հարիւրին 2½-ի իջաւ—կացութեան ամբողջ փոփոխութիւնը, միջազգային դրամական հրապարակին համաչխարհիկ թատերաբեմին վրայ տեսարանին արմատապէս տարբեր պատկերը կարելի չէ աւելի սուր կերպով յայտագրել քան ցուցադրելով այս երկու թուականները, որոնց մէջ բացատրուած են զեղչի սակին զրեթէ յեղաշրջիչ շարժումին բարձր գագաթը և խոր կէտը։ Դրամին ոգուութիւնը այլեւս անցեալին կը վերաբերի և տագնապի շրջանի քամիներէն միայն դեռ գերման հրապարակն է որ բոլորովին ազատուած չէ։ Համաշխարհիկ հաղորդակցութեան հրապարակներուն մեծագոյն մասին վրայ դրամի ծանր պակասութեան յաջորդած է առատ դրամ, զրաղում չունեցող դրամագլուխները կ'ածանցեն փոխատուութեան գիները, ազնուական մետաղին հոսանքները նորանոր արտադրութեան համար չեն գործածուիր։ Հարաւային Ափրիկէի հանքերը իրենցմէ պահանջուած արդիւնքին ամէնէն բարձր ասիճանին հասած են։ Վերջին տարիներու կանոնաւորապէս 15 միլիոն ոսկիին արժողութեամբ ոսկի ձեռք բերուեցաւ Վիթվաթէրսրանտի մէջ, առանց սակայն զգալի տպաւորութիւն մը գործելու պանքներուն վիճակին վրայ։ Անյաջողի պէսքը կուլ տուաւ նոր ոսկիին այս անակն քանակութիւնը։ Բայց հիմա դրամական հաղորդակցութիւնը այլեւս չկրնար ընդունիլ ոսկին, որ կ'երթայ կը հոսի կեդրոնական աւազաններուն, պանքներուն նկուղներուն մէջ, ուր կը լճանայ։ Տարւոյն սկիզբէն ի վեր Անգլիոյ Պանքան հինգուկէս, Ֆրանսայի Պանքան տասներկու, Գերման Կայսերական Պանքան տասը, Ռուսիոյ Պետական Պանքան և Աւստրուհաճառ Պանքան իւրաքանչիւրը երեքական միլիոն ոսկերին ոսկեդրամ քաշեցին։ Այս գումարներէն մէկ մասը Ամերիկայէն զրկուած դրամներն են, որ մինչեւ չորս միլիոն ոսկերկին եղած է։ Ճարտարարուեստական և առեւտրական գործառնութիւններու տենդագին զարգացման մէջ հրապարակը կուլ կուտար դրամագլուխներ, որոնց պէտք ունէր մանաւանդ միլիառաւոր փոքրիկ վճարումները անյապաղ կատարելու համար։ Բայց հիմա պէտքերը տկարացած են, և անտեսութիւնը տեղի կ'ունենայ նուազագոյն դրամագլուխով։ Բնականաբար ասոր երեսէն կանխիկ դրամի չրջաբերութիւնն ալ կը նուազի, և նոր եկած ոսկիները ինչպէս նաև հաղորդակցութեան միջոցին աւելորդ եղած ոսկիները կ'երթան կը հոսին Պանքաներուն մնուցիներուն մէջ։ Զեղչի սակին ներկայ խիստ չափաւորութեան բուն պատճառը ազնիւ մետաղին անգործածելիութիւնն է հրապարակին վրայ։

Աժան զեղչի սակը ճարտարարուեստական և առեւտրական դադարի արտայայտութիւնն է (Տե՛ս նաեւ երեկի Մանզու�մէն)։ Այլեւս տարակոյս չկայ թէ առեւտրական և ճարտարարուեստական դադարը ընդհանուր է. գործունէութիւն չկայ հրապարակին վրայ։ Տնտեսական գործունէութեան ամենէն տարբեր ասմանններուն մէջ դադարը կը տեսնուի հաւասար չափով։ Անգլիոյ վաճառականութիւնը վերջին ամիսներուն զգալի հակահարուած կրած է իր կանխագուշակած ամենաբարձր ասիճանին բաղատամբ (Տե՛ս երեկի Մանզուmէն)։ Հաղորդակցները կէս մը միայն բեռցուած կը մեկնին նաւահանգիստներէն, և այս իրապէս խիստ պակաս արտածութիւններն ալ գիներու մեծ զիջողութիւններով կը ծախուին։ Մեծ գործարաններուն մէջ, մթերանոցներուն մէջ և վաճառականներուն քով լեփ լեցուն են վաճառքները, միայն թէ առնք առաջուան չափ մեծ դրամագլուխներ չեն կապեր, որովհետեւ գիները իջած են, և այս պատճառաւ վարկը նուազագոյն կ'ըլլայ։ Երկաթի ճարտարարուեստը ամենածանր հարուած մը կրեց, որ Ամերիկայէն հաղորդուեցաւ Եւրոպայի ճարտարարուեստական երկիրներուն ամենամեծ մասին։ Ամէնուրեք դիտելի են արտադրութեանց սահմանափակումներ երկաթարտեներուն, նաւարաններուն, մեքենայի գործարաններուն, ածխարաններուն և բոլոր աշխատանոցներուն մէջ։ Բամբակի անգլիական ճարտարարուեստին մէջ հարիւր հազարաւոր գործաւորներ ոտն կը պահեն, ամենամեծ նաւարաններուն մէջ աշխատողներուն թիւը կէս առ կէս իջած է, շատ գործառնութիւններ լուռ կը մնան, շատ մը միկրոսաւոր գիրանքներ պակաս վարձք պիտի վճարուին։ Իրաւ է թէ ասոր երեսէն ճրդնաժամ առաջ չի գար Անգլիոյ և ուրիշ եւրոպական երկիրներու մէջ, բայց զգալի կերպով կը տկարանայ տնտեսական չնչերակը, ճարտարարուեստը կը յամենայ և կը դադրի։ Այս կացութեան մէջ ազատ մնացած ոսկին բնականաբար ամուն ակով կը մատուցուի։

Այսպիսի ժամանակներու մէջ դրամագլուխը սովորաբար առաքինի կ'ըլլայ և ինքզինքը գործածել կուտայ միմիայն ա՛յնպիսի բաներու, որոնց չանը քիչ, այլ ապահովութիւնը անտարակուսելի է։ Հիմակ ալ ճիշդ այսպէս է, և փոխանակ ճարտարարուեստական ու առեւտրական կեդրարդ և խստապահանջ լայն գործունութիւններու, հանրութիւնը դրամ կը պահեցնէ ամէն տեսակ փոխառութեանց, թուղթերու, ներքին և արտաքին պարտաթուղթերու։ Գրեթէ մէկուկէս միլիառ ֆր.ի կը հասնին ա՛յն գումարները, որոնք քանի մը չաբաթուան մէջ հրապարակ հանուեցան եւրոպական նախարարներէն և հանրային ընկերակցութիւններէ։ Ճարտարարուեստական անխոհեմ չահադիտութիւններէն փախցուած դրամին համար կը մնտուուի հիմա Պետական Պարտատոմսերուն ապահովութիւնը։ Բայց դիտելի է որ գերմանական և աւստրիական թուղթերը իրենց հրապարակին վրայ միայն կը ծախուին և օտար երկիրներու մէջ օժանդակութիւն չեն գտներ։ Ուր են Անգլիա և Ֆրանսա, ի՞նչ կ'ընեն իրենց չգործածած ոսկիին ահագին գումարները, քանի որ ո՛չ Անգլիոյ և ոչ Ֆրանսայի մէջ ներքին Բանկի հրապարակ հանելու ծրագիրներ չկան։ Ֆրանսական և աւելի մեծ չափով անգլիական դրամագլուխը գաղթամայրերուն պահանջներուն կը ծառայէ։ Բարիզի և Լոնտոնի սեղանաւորական քաղաքականութիւնը հիմա սա՛ հիման վրայ կ'ընթանայ, այսինքն վարկ ընել, դրամ տալ յոյժ կարեւոր առեւտրական կամ քաղաքական յարաբերութեանց ծնունդ տուող ձեռնարկներու։ Նոր փոխառութիւնները այսուհետեւ պիտի կնքուին Լոնտոնի և Բարիզի մէջ ա՛նպիսի պայմաններու մէջ, որոնք համապատասխանեն իրենց երկրին քաղաքական շահերուն։ Այս է պատճառը որ ամերիկեան երկաթուղիներու, բաղում հարաւամերիկեան Պետութեանց, եգիպտական, ճարտնական և չինական փոխառութիւնները, նոյնիսկ նուազ հատաւտուն պարտաթուղթերը Լոնտոնի և Բարիզի մէջ շատ աւելի արժէք կը գտնեն քան գերմանական և աւստրիական առաջնակարգ արժեթուղթերը, որ հիմա հարիւրին չորս և աւելի ալ տոկոս կուտան։

ՔՐՈՆԻԿ

ՀԻԼԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Վաղը, ըստ սովորութեան Ս. Փրկիչեան Հիլանդանոցի մատուռին մէջ պիտի տարեւոր նոյն հաստատութեան 76րդ տարեդարձը։ Պիտի պատարագէ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը չրջապատուած մայրաքաղաքիս ամէն թաղի քարոզիչ եպիսկոպոսներէն ու վարդապետներէն։ Պատարագը Եկմալեան միաձայնով պիտի երգէ Մայր Եկեղեցւոյ պարագ դասը առաջնորդութեամբ Գրիգոր էֆ. Մէհտէրեանի։ Պատարագէն ետք հոգեհանգստեան արարողութիւններ պիտի կատարուին Հիլանդանոցի ընդհանուր բարերարներուն հոգւոյն համար։ Կէս օրէն ետք պիտի տրուի առանձնական ճաշը նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Սեղանին պիտի մասնակցին անոնք միայն որոնց հրաւիրագիր ղրկած է Հոգաբարձութիւնը։ Այս տարի որոշուած է խստիւ յարգել հրաւիրեալները միայն սեղան ընդունելու պայմանը, և այս առթիւ պատրաստուած են հրաւիրեալներուն թիւին համապատասխանող սպասներ միայն, հետեւաբար ընական է որ երբ հարիւր հրաւիրեալներու յատուկ սեղանի մը գլուխը երկու հարիւր անձեր հաւաքուին անհարմանալի տեսարան մը պիտի պարզուի որ հաճելի բան մը չէ անշուշտ։

Հիլանդանոցը սիրել, ասանկ տօնական օրերու մէջ հոն պատսպարուած ծերերը, անկեալները, հիւանդներն ու մանուկները այցելել սեպուհ պարտականութիւն մըն է արդարև, սակայն չհրաւիրուած սեղանի մը գլուխ նըստիլն ալ անտրակելի կենցաղագիտութիւն մըն է որուն բնական է թէ քիչ չատ պատուոյ զգացում կրող ոևէ անձ չպիտի յօժարի ենթարկել ինքզինքը։ Հիլանդանոցի վարչութիւնը նուագահանդէսին օրը պարզուած մեհաճելի տեսարանը կրկնել չտալու համար հարկ տեսած է պաշտօնական ծանուցումին մէջ պնդել այս կէտին վրայ և խնդրել ազգայիներէն որ յարգեն այս կանոնը ի նպաստ Հիլանդանոցին։ Հոգաբարձութիւնը մասնաւորները միայն սեղանի հրաւիրելով մես հանդիսականներուն հանդէպ նուազ յարգալից վերաբերում մը ունեցած չըլլար։ Վաղը Հիլանդանոց այցելող ամէն ազգային հաւասար կերպով կը հիւրասիրուի գթութեան այդ յարկին տակ։ Մենք վստահ ըլլալով մեր բարեպաշտ ժողովուրդին կենցաղագիտութիւնը կը յուսանք որ կը յարգեն այս ազգարարութիւնը ու հրաւիրեալներու միայն կը ձգեն սեղանը։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ գումարուեցաւ երէկ Պատրիարքարանի մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենադպրութեամբ Տ. Գրիգորիս արքեպ. Յովհաննէսեանի։ Ներկայ էին Տ. Վահրամ արքեպ. Մանկունի, Տ. Մովսէս եպս. Կէսմրիւքճեան և Տ. Գաբրիէլ եպսկ. Ճէվահիրճեան, Տ. Տ. Ղեւոնդ Դուրեան և Գրիգորիս Պալաքեան վրդ.ները, Տ. Տ. Մկրտեան, Տ. Սարգսեան, Սանտալճեան, Աշճեան, Էքսէրճեան և Ճէպէճեան քն.ները։

1. Ժողովը Ս. Պատարագի եկեղեցական երգեցողութեանց վրայ երկար խորհրդակցութիւն մը ընելով, մերժեց դպրապետ Գրիգոր էֆ. Զուլհաեանի «Նէհավէնտ» եռաձայնը և որոշեց արգիլել դպրապետները այդ տեսակ նորութիւններ յօրինելէ, և հարկ դատեց միայն Ս. Պատարագի Էջմիածնական (Եկմալեան) միաձայն երգեցողութեան ընդհանուր գործածութիւնը արտօնել։ Իսկ «Օակ»ի գործածութեան համար ժողովը իր մէջէն մանախումբ մը կազմեց, որուն անդամներն են՝ Տ. Վահրամ արքեպսկ. Մանկունի, Տ. Միքայէլ Աշճեան և Տ. Գրիգոր Ճէպէճեան քն.ները, որոնք մայրաքաղաքիս ծանօթ դպրապետներէն Գրիգոր էֆ. Մէհտէրեանի, Գրիգոր էֆ. Զուլհաեանի, Լեւոն էֆ. Զիլինկիրեանի, Սրամ էֆ. Բժշկեանի և Ռուբէն էֆ. Ճիվանեանի հետ յանձինայ եր ընդարձաթի նիստ պիտի գումարեն ստուգելու համար թէ «Օակ»ի գործածութեան անհրաժեշտ պէտք մը կա՞յ։

2. Ժողովը Քէօթահիոյ և Ա. Գաբրիէլեան միացեալ վիճակաց առաջնորդական ընտրութեան համար իբրեւ ընտրելի որոշեց ներկայացնել Խառն Ժողովոյ վաւերացման՝ Տ. Կարապետ Ծ. Վրդ. Մաղլամեան, Տ. Անանիա Վրդ. Հազարապետեան և Տ. Արտաւազդ Վրդ. Գալէնտէրեան։

3. Ժողովը ժողովական անդամներու բողոքին վրայ նկատի առնելով որ կէտիկ Փաշայի Տ. Մարտիրոս քհ. Գալֆայեան անցեալ կիրակի օր Գում Գարաւի Դուրսի մէջ մատուցած պատարագին ատեն եկեղեցիին ընդունած սովորութեան հակառակ։ արտասովոր եղանակներով և անբնական շարժուձեւերով գայթակղութիւն պատճառած է ժողովուրդին, Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց յիշեալ քահանան Պատրիարքարան կոչելով խստօրէն յանդիմանել զինքը և զգուշացնել այսուհետեւ նմանօրինակ արարքներէ։

Ժողովը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական խնդիրներով, և մասնաւորապէս կրկին նկատողութեան առաւ Սարգիս Համբարձումեան անուն ազգայինին ամուսնական խնդիրը և կերարօրէն քննելով փորձեց հաշտեցնել երկու ամուսինները, սակայն նորէն անկարելի ըլլալով այդ հաշտութիւնը, և կնոջ զանազան դիտողութիւններուն վրայ որոշեց որ կրկին անգամ վերաքննութիւն կատարուի, Իզմիրի կրօն. և Քաղաք. Ժողովներուն ալ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Մելիքեսարքին Ս. Թարգման Պէշարա էֆ. Երէկ Արիս էֆ. Ֆէչճեանի ընկերակցութեամբ այցելեց Ազգ. Պատրիարքարան և պտտեցաւ բոլոր դիւանները։ Ցետոյ այցելեց Երուսաղէմատուն, ուր Պատ. Փոխանորդը Եղիշէ Ծ. Վրդ. սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ, և սեղան մը սարքեց իրեն ի պատիւ։

ԹՕՔՍՏԻ Առաջն. Փոխանորդ Տ. Արտաւազդ Վրդ. Գալէնտէրեան թեմական այցելութեան ելլելով Նիքսար ժամաներ է, ուր եկեղ. և կրթական կարգ մը գործերը կարգադրելէ ետք, պիտի մեկնի չրջակայ քաղաքները։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ եկեղեցիին նորոգութիւնը առաջ կը տարուի մեծ փութաջանութեամբ։ Ճարտարապետ Ստեփան էֆ. Համամճեան ստանձնած է այս ձեռնարկը և հոգ կը տանի որ աշխատութիւնները խիստ խնամով կատարուին ու երկար ժամանակուան մը համար եկեղեցին այլ ևս պէտք չունենայ վերանորոգութեան։ Առաջնակարգ շինուածներ կը գործածուին որոնք կ'երաշխաւորեն ճարտարապետին բարի դիտումները։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ վարդապետ մը կարգալով թերթիս մէջ թէ քահանայ մը եռաձայնի փորձին ժամանակ քահանայական աղօթքներն ալ իր կարգին ինքը փորձեր է հրապարակաւ, դառնապէս կը գանգատի ու կը զեկուցանէ թէ ասանկ արարք մը բղտրոլին հանկառակ է Հայ Եկեղեցւոյ վարդապետութիւններուն ու արարողութիւններուն։ Կ'ըսէ թէ քահանայ մը Ներքնծայութեան քառասունքին մէջ միայն կրնայ ուսագերէցին ներկայութեանը պատարագի փորձ կատարել վարժութեան համար միայն, անկէ դուրս ոևէ եկեղեցական չի կրնար դերասանի մը նման կրկնել պատարագի արարողութիւնները։ Նախանձախնդիր վարդապետը անպատշաճ կը գտնէ նաեւ աշխարհականներուն՝ եկեղեցւոյ բակին մէջ մնուելնուս վրայ դամբանական խօսելը, կ'ըսէ թէ եկեղեցին Աստուծոյ տունն է, և հո՛ն խօսուած ամէն ճառ կամ դամբանական կամ ոևէ խօսք պէտք է կրօնաշունչ ոգի մը բարէ, մինչդեռ աշխարհական դամբանախօսները մերթ ընդ մերթ այն կարգի դամբանականներ կը խօսին որոնք թէեւ ուղղակի եկեղեցւոյ չեն հակառակիր, սակայն անոր չատագովն ալ չեն հանդիսանար և ներկայ գտնուող կղերը անել կացութեան մը կը մատնեն իրենց սկեպտիկ գաղափարներով։

ԾԱՆՈՒ ՕՐԿ, դիմել՝ Գումգաբուի Լուսաւորչեան աղջկանց վարժարանի տնտեսուհիին։

ՀԱՅ-ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԷՆ

Բիւրանիոյ Բարձր. վարժարանը.— Իր նոր փոխ-Տնօրէնը.— Հոգեւոր երգարանը.— Պաստելիի մը յաջողութիւնը։

Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի հիմնադիրներու Ժողովին տարեկան գումարումը տեղի ունեցաւ անցեալ Բշ. օր, վարժարանին մէջ։ Ներկայ էին անդամներէն Միսիոնարներու ներկայացուցիչ Տր. Հ. Ս. Պարսամ, Պոլսոյ ներկայացուցիչ Ե. Էֆ. Ս. Մարտիկեան, Նիկոմիդիոյ ներկայացուցիչ Վեր. Փ. Ե. Իսքէնտէրեան, Ատաբազարի ներկայացուցիչ Տոքթ. Ս. Էֆ. Գ. Գավաճեան, Պարտիզակի ներկայացուցիչ Ե. Էֆ. Ե. Քիւրքճեան և նոյն դպրոցի Շրջանաւարտներու Ընկերութեան ներկայացուցիչ Տոք. Ե. Ա. Ճէճիզեան։ Բացակայ էր Մր. Ռ. Ռ. Բիթ։ Ժողովին կը նախագահէր վարժարանին բազմամեայ Տնօրէն Տր. Բ. Զէյմպերսը։

Ցարգելի նախագահը Ժողովին ներկայացուց վարժարանին ոգեմտնայ մէկ ընդարձակ տեղեկագիրը, որ ուրախալի և քաջալերական տեղեկութիւններ կը հաղորդէր։ Բոլոր ժողովականները իրենց խնդակցութիւնը և չնորհակալութիւնը յայտնեցին Տր. Զէյմպերսի որ վարժարանը, չնորհիւ իր հմուտ, պատուական ու անձնուէր Տնօրէնին, այսօր հասած է նախանձելի և օրինակելի դիրքի մը։

Այս առթիւ փակագծի մէջ յիշենք հոս թէ վերջին 5 տարիներու միջոցին Պատ. Տնօրէնին փափաքը և ջանքը եղած են Գալէհի ատիճանին բարձրացընել վարժարանը, որ չուրջ 80 երկար տարիներէ ի վեր կը շարունակէ պահել իր գոյութիւնը իբր կրթական կարեւոր հաստատութիւն մը։ Աւելցնենք նաեւ թէ այդ նպատակին համար եղած բոլոր ջանքերը և աշխատութիւնները մեծ յաջողութեամբ պակուած են, և շատ մօտաւոր ապագայի մը մէջ բացուած դիրքին մէջ պիտի տեսնենք Բարձր. Վարժարանը, որ պիտի յորջորջուի «Բիւթանիոյ Գալէհ» անունով։

Ժողովը նկատելով թէ Պատ. Տնօրէնը իր երեք դժուարին պաշտօններու (միանամայն Նիկոմիդիոյ գաւառին և Տնօրէն Բարձր. Վարժարանի ու մանչերու որբանոցին) մէջ ունեցած ծանր աշխատութենց պատճառաւ վերջերս չատ յոգնած ու տիարացած է, անոր մարմնի և մտքի հանգստութեան համար որոշեց իր երէց որդին, Տր. Բոպերթ Զէյմպերսը, դպրոցական առաջիկայ տարեշրջանին համար փոխ-Տնօրէն կարգել նոյն վարժարանին։ Նորընտիր փոխ-Տնօրէնը, որ իր ուսանողութեան չրջանը աւարտած ըլլալով, վերջերս վերադարձաւ Գերմանիայէ, Բ. Գալէհէ ստացած է B. A. (Պակալաւր Արուեստից), Գոնտատայի Բիենկզ Գալէհէ՝ M. A. (Վարդապետ Արուեստից) և Միւնիխի Համալսարանէ՝ Lh. D. (Վարդապետ Փիլիսոփայութեան) տիտղոսները։

Ժողովը որոշեց վարժարանին ուսուցիչ կարգել դպրոցին ուսուցիչներէն հանգուցեալ Ս. Էֆ. Մ. Գասապեանի որդին, Տիար Զ. Ս. Գասապեանը, որ քանի մը տարիէ ի վեր ուսանող է Սմիւրնայի Կ. Թ. Գալէհին մէջ, և ներկայ Կարգի անդամ։

*** Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ Բաղոք. համայնքին հայերէն Հոգեւոր Նոր Երգարանը, որ տարիէ մը ի վեր մամլոյ տակ կը գտնուի, հրապարակ պիտի ելլէ Ցուլիսի վերջերը Մասթէոսեան մաքուր տպագրութեամբ։ Նոր Երգարանը, որ 21 ֆորմաներու մէջ պիտի պարունակէ 400է աւելի Երգեր, պիտի ունենայ 30ի չափ Կցորդներ (Chant) և իբր 10 Հայ Եկեղեցւոյ Շարականներ։ Իւրաքանչիւր Երգ, Կցորդ, և Շարական պիտի ունենայ իր մասնաւոր եղանակը։ Կան իբր 120 Նոր Երգեր և 150 աւելի Նոր եղանակներ, որոնց միայն կաղապարներուն (կաղմանց պատրաստութեան համար ծախք եղած է 150 սակի։ Երգարանի Կարգադիր Մասնախումբի պատ. Նախագահը վերջերը ցաւ կը յայտնէր մեզ որ միայն 5,000 օրինակ տպուած է Երգարանէն, մինչդեռ այժմէն մեծ խնդրանք կայ անկէ Թուրքիոյ և արտասահմանի Բողոք. բաղմաթիւ եկեղեցիներէն։ Միայն Խարբերդի գաւառին համար 1,000 հատ Երգարան կ'ուզուի։ Երգարանին գինը պիտի ըլլայ 15 ղրշ.։

*** Պարտիզակի եկեղեցիին նախկին քարոզիչ Պատ. Ս. Պ. Մանուկեան որ 2 տարիէ ի վեր Կուինա Համալսարանին մէջ Աստուածաբանական դասընթացքի կը հետեւի, մեծ յաջողութեամբ անցուցած է իր քննութիւնները, և իր կարգին մէջ երկրորդ, իսկ ամբողջ դպրոցին մէջ երրորդ հանդիսացած է։ Պատ. Մանուկեան երեք դասերու մէջ նաեւ մրցանակի արժանացած է։ Երիտասարդ Պատուելին մինչեւ Նոյ.ի վերջը կ'ուսարտէ իր ընթացքը և կը վերադառնայ Թուրքիա՝ պաշտօնավարելու։ ոևէ եկեղեցիի մէջ որ ուզէ զինք հրաւիրել։

«Մանզումէ»ի Հայ-Բողոքական ԹՂԹԱԿԻՑԸ

ԱՕՕԷԷՐԴ ԳՕԼԵՂԷՄ

ԸՄԲՇԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Անցեալ շաբաթ օր, Մայիս 30 (Ը. Ե.), տեղի ունեցաւ Աօպէրդեան վարժարանի ընդհանուր մրցումները։ Վարժարանին լայնատարած պարտէզը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը։

Մրցումը սկսաւ ժամ 3ին. հովը թող չէր տար որ հանդիսականները լաւ դիտէին հանդէսը, սկիզբի խլացնող ժողովրդական հաճելի չթուեցան։ Հովը հետզհետէ դադրեցաւ և հանդէսը ալ աւելի փայլուն վիճակ մը առաւ։

Ուրախարիթ պարագայ մըն է այս տարուան Հայ ուսանողաց կողմէ ի յայտ բերուած փայլուն յաջողութիւնները։ Անցեալ տարի՝ այսպէս ըլլալը արդէն յուսացած էինք, և հակառակ վարժ և կարող տղաքներ վերջերս չրջանաւարտ ըլլալնուն, նմանը չատ քիչ անգամ սեպուած ուրախութեամբ մը, Հայ ուսանողներս, մեր յաջողութեանց պտուղը վայելեցին և հպարտ կը գգանք ինքզինքնս խորհելով թէ նախապատրաստական կարգի տղաքներն են որ յաջողած են այս փայլուն յաջողութեանց տիրանալ։ Ասոնցմէ առաջինն է Պ. Վահրամ Փափազեան՝ եղբայրը Պ. Յարէթի Փափազեանի, որ ամէն երկու տարի առաջ Աթէնքի ոգիմպական խաղերուն մասնակցած էր մրցանակի արժանանալով, որ պինդ

պահեց այն կապը, զոր տարիներու ընթացքներու մէջ ոչ ոք կրցած էր խզել, այն է՝ մէկ մղոնի վազքը։ Ամէն տարի այս միջոցներս դպրոցական ընկերներս, ես ալ մէջ ըլլալով, այն վախը ունէինք թէ Հայերուն վերաբերեալ մղոնի առաջնութիւնը օտարազգիի մը ձեռքը պիտի անցնի։ Իրաւ ալ տոիպուած էինք այսպէս կարծելու, կարող վազողներ չեն պակիր, մեր այդ մասին ունեցած ժառանգական յաղողութիւնները անխախտ կը պահեն։ Այնպէս ալ եղաւ այս տարի։ Մենք մինչև մրցումին օրը յոյս չունէինք, սակայն մեր նորէկ պարոնին ոնգրիս, որ Գուրուչէնմէի ազգային վարժարանի առջի տարուան շրջանաւարտներէն է, յաղողեցանք մեր այդ յուսախաբութիւնը ուրախութեան փոխել. առաջնութեան մրցանակը մենք վասակցանք։ Իր այս փայլուն յաղողութենէն զատ ուրիշ երկու մրցակներու ալ արժանացաւ, այն է կէս մղոնի մէջ երկրորդութեան և երկայնութեամբ մէկ ոտնումով ցատկելու մէջ նոյնպէս երկրորդ մրցանակներու։

Յետոյ կուգայ Պ. Մկրտիչ Մկրեան, որ սկաւառակի մէջ երկրորդ հանդիսացաւ, բան մը որ մինչև այսօր տեղի չէր ունեցած, մեծ պատիւ մըն է մեզի համար։ Մենք այս պարոնէն առաջնութիւն ալ կը սպասէինք, սակայն վերջերս քանի մը օր անկողնի ծառայելուն, ուժաթափ եղաւ։ Յետոյ ցոդերու վրայէն ցատկելով վազելուն մէջ երրորդ եղաւ և ինքն ալ վազողներուն մէջ գտնուելով առաջնութեան մրցանակը առաւ։ Ինչպէս նաև Պ. Վահրամ Նազարեան և Պ. Արմենակ Սալմասլեան։ Այս վերջին պարոնը հարիւր եարտա վազելու մէջ, չուրջ 90 մէթրի, երկրորդ մրցանակ ստացաւ։

Պ. Մարտիրոս Գուլումեան, ձողի օգնութեամբ բարձրութենէն ցատկելու մէջ երրորդ հանդիսացաւ։

Աւասիկ միւս խաղերուն ցանկը.

100 եարտա վազել Ա. Բասքալիսիս, 10 3/4 երկվայրկեան։

Բարձր ցատկել Ա. Գուրնաճիէֆ 5 4/12 ոտք։

Սկաւառակ Ա. Փափազոլու 109 ոտք։

Սկաւառակ Բ. Մկրեան 95 ոտք։

Երկաթ նետելու Ա. Վլօնայիս 36 1/2 ոտք։

1/4 մղոնի մէջ Ա. Բասքալիսիս 59 երկվայրեան։

Քար նետելու մէջ Ա. Գունէֆ 54 ոտք։

Երեք անգամ ոստնուլով ցատկել Ա. Գուրնաճիէֆ 42 ոտք։

Կէս մղոն ոստելով ցատկել Ա. Զօտոս 2 վայր. 18 երկվայր. Բ. Փափազեան՝ 2 վայր. 20 երկվայր.։

Ոստերու վրայէն ցատկելով վազել Ա. Վլօնայիս 15 երկ.

Երկայնքէն ցատկել Ա. Գուրնաճիէֆ 19 ոտք։ Բ. Փափազեան 18 ոտք։

Ձողի օգնութեամբ ցատկել Ա. Սիմոնիսիս 9 1/6 ոտք։ Բ. Գուլումեան 9 ոտք։

Մղոն մը պչալ Ա. Փափազեան 5 վայր. 18 երկվայր.։ Գ. Գունտուրաճեան 5 վայր. 25 երկվայր.։

Ռօպերդ Գոլէճի ուսանողներէն
Ց. Գ. Ս.

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԱՒԵՏԻՍ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

(Մայիս 20 Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Առաջին ձերմակ	օխան	53 –
Երկրորդ »	»	52 –
Խառն	»	50 –
Զաւտարը	»	47 49
Կարծր առաջին	»	55—56
Կարծր միջին	»	54—
Կարծր խառն	»	52—

Այսօր 3 վագոն Անատոլուի ցորեն ժամանեց

ԱԼԻՒՐ Ղրշ.

Տեղական գերմա Ա.	պարկ	100—101
» » Բ.	»	99—

ՊԵՏ

Օխան 21—22 փարա

ԳԱՐԻ

Գանուք	քիլէն	16—17
Բուամէլի և Մերսին	»	15—16 1/4

ԵԳԻՊՏԱՑՈՐԵՆ

Երկաններու համար հաս չուգենա յանձնելի 40—40 1/2

Եղական սպառման համար 41—

* *

Շաբթուս ժամանեց ցորեն Անատոլ 31 վագոն Ալիւր բուսական 200 պարկ Բուսական 800 պարկ, Մարսիլիա 20190 պարկ, Պուլկարական 960 պարկ, Իտալական 3000 պարկ։

Ցորենի և ալիւրի գիներու վրայ նոր փոփոխութիւն չըլլալով միօրինակ վիճակի մէջ կը շարունակէ, և մաքուր ապրանքներու ալ աւելի խնդրանք կայ ու նոր հունձքին համար ամէն կողմ բարեբեր անձրեւներու պէտք կայ սա միջոցիս եգիպտացորենի համար ամէն կողմէ դեռ խնդրանքը կը շարունակէ։

Գարի. Մէրսինի նոր ապրանքները սկսան գալ և տեսակները այս տարի լաւ են, ժամանած ապրանքները օրայով 35-35ու կէս բրչ. գրիւով 15ու կէս 16 1/4 ղշ. կը ծախուին։

«ՀԱՆԳԻՍՏԱԿ»

Հանրագիտակ գաւեշտարերին Համբարձման թիւը հինգշաբթի առաւօտ հրապարակ ելլելու խնամուած յօդուածներով, որոնց մէջէն՝ քրքիջ, ծիծաղ ու քահքահ դուրս կուգայ.

Առանցանգ տողը (յատկապէս «Հանրագիտակ»ի համար գրուած).— Ալփասլան։ Մեծագոյն պատուհասը.— Ե. Ալփիար։ Հանէ՛, Կավռո՛շս, հանէ՛... (Կավռոշին վիճակը, ուր երեսունէ աւելի խպիտահեղ ոճով ոտանաւորներ կան սա կամ նա գրողին ուղղուած).— Ե. Թօլայեան։ Բերացի օրիորդի մը օրագիրը.—Զաղա։ Արուեստագէտի զրոսանք.—Ա. Մարկեան։ Նշանաւոր անձեր (Ցրուիչը).— Ս. Սագաեան։ Եւ չաթուան խիստ զուարթ լուրեր Համբարձման տօնին առիթով։

Իսկ ԼԻԼԱՆ, նորէն թերթին գլուն կը կազմէ իր Հանէ՛ աղջիկս հանէ՛ով, ուր ուանդական պուտկը և շուրջինները կը նկարագրէ գաւեշտանօրէն, ու տասնրսնէ աւելի պէյիթներով ալ աւելի համոզցուցած է իր զաւեշտականը։

Գինը անփոփոխ 40 փարա։

Ս. ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԸ

Յառաջիկայ հինգշաբթի 22 Մայիս Տօն Համբարձման Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի և 76րդ տարեդարձ հիմնարկութեան Ազգ. Հիւանդանոցիս, Ամէն. Տ. Տ. Մաղաքիա Ս. Պատրիարք Հայրը հրաւիրեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել հաստատութեանս Ս. Քրիսի եկեղեցւոյն մէջ ի հանդիսատ հոգւոց Պէզճեան, Տատեան, Պալեան և այլոց բարերարաց և այս առթիւ հոգեւորապէս մասնակցիլ հաստատութեանս ընդհանուր պատս զարեալները։

Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամը 11 1/2, Ս. Պատարագի 1 1/2։

Կառնուսմբը կը մեկնի Սիրքէճիէն ժամը 6.09, 6.47, 7.21, 7.56, 8.23, 8.56, 9.21, 9.54, 10.31 (Ը. Ե.)։

Ծանօթ.— Հոգաբարձութիւնս նկատելով որ ուրիշ տարիներ հրաւիրագիր չտացող խել մը ազգայիններ սեղանի մասնակցելով խճողում առաջ կը բերեն, որոշած է որ հրաւիրագիր չտացող անձեր չմասնակցին սեղանի որ ի պատիւ Ամէն. Ս. Պատրիարք Հօր և պաշտօնա՛տան անձնաւորութեանց կը տրուի։ (Կնիք)

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

1 Յունիս 1908

Ֆրանսական 3	95.25
Օսմանեան Միացեալ բաց.	96.50
» » գոց.	96.25
Երկաթուղի	181.1/4
Պանք Օթթօման	725.—
Պալիա Քարա Այտըն	472.—
Թրանսվալ	57.75
Ռիօ Թինթօ	1628.—

ՆԵՐՔԻՆ

Սամսոի բարեկարգման պաշտօնեայ Սելանիկի կո սակայ Բհուշ փաշայի կողմէ 19 մայիս 324 թուականով հետեւեալ հեռագիրները ուղղուած են պաշտօնական պաշտօնաթերթին.—

Երէկ եղած յայտարարութեան մը հետեւանքով, Վանիի բնակիչները ոչ մէկ չրջակայքի գիւղերը քաշուած էին, այսօր բաղմութեամբ քաղաք վերադարձան, օսմ. զօրքերու պաշտպանութեան տակ, և կառավարական չէնքին քովի բակը հաւաքուելով, օսմ. դրոշակը ձեռքերնին, միաբերան և բարձրաձայն, աչքերնին ուրախութեան արցունքներով լեցուն, ջերմագին բարեմաղթութիւններ ըրին մեր Օգոստափառ Վեհապետին Վեհ. Սուլթանին համար, Որ իր բարձր հոգածութեամբ բարեհաճած էր հրամայել արագ և խիստ միջոցներու գործադրութիւնը, բարեկարգութիւնը հաստատելու և իրենց երջանկութիւնն ու բարգաւառումը ապահովելու համար։ Յետոյ իրենց տուները գացին։ Հաստատութիւնները և խանութները որոնք մասամբ գոց էին մինչև այսօր, այսօր բացուցան և ամէն մարդ սկսաւ իր գործովը զբաղիլ։ Կղզիին ամէն կողմէն հեռաձայնով եկած լուրերու նայելով, ժողովուրդը հաւաքուած է եկեղեցիներուն մէջ և քանի մը թեհեւամիտներու կողմէ դրդռած ապատակային շարժումը անարգելէ ետք, իր զգացումներն ու հաստատամտութիւնը յայտնած է Վեհ. Կայսեր համար։ Խաղաղութիւնը և բարեկարգութիւնը կատարելապէս վերահաստատուած է Սամոս կղզիին մէջ։

×

Այսօր Աւստրիոյ, Գերմանիոյ, Անգլիոյ և Ֆրանսայի հեւպատասխանները մօտ եկան և իրենց երիցագոյն անդամը՝ աւտորիական հիւպատոսը իր պաշտօնակիցներուն կողմէ խնդրեց իրենց սրբազան չնորհակալութիւնը մատուցանել յոյս Կայս. Գահոյին, երկրին խաղաղութեան և ապահովութեան մասին չնորհուած Կայս. Իրատէին համաձայն գործադրուած բարեկարգութեանց, ինչպէս նաև բանտերու համար չնորհուած ուտեստեղէններուն համար։

ՊԱՇՏՕՆ.— Քաղաքապետութեան Խորհուրդին անդամ անուանուեցաւ Թաղապետական Ը. շրջանակին Տնօրէն Իպրահիմ պէյ, որուն յաջորդեց Թաղապետական Գ. շրջանակին Տնօրէնի օգնական Մէհմէտ էֆ.։

* * Նէճէպի կառավարիչ անուանուեցաւ Այտընի նահանգին գանձմանց Տնօրէն Միւմթազ էֆ.։

* * Պէյբէսպազարի (Երուսաղէմ) կեդրոնական-դիմումներու հրամատար անուանուեցաւ Աքեայի զօրաբաժնին սպայակոյտէն հարիւրապետ Սամի էֆ., որուն հաղարապետի աստիճան տրուեցաւ։

ԱՍՏԻՃԱՆ.—Իւլայի Բ. աստիճան տրուեցաւ Պէյբէսպազարի կառավարիչի օգնական Ապտիւլքերիմ էֆ.ի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Առաջին Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Վիեննայի օսմ. ընդհանուր հիւպատոս Պառոն Տիլդայի։ Բ. Օսմանիէ՝ Սպարապետի Դրան ընդհանուր պետոյքի Գ. ճիւղին Տնօրէն Միւրիվա Խալիլ Իպրահիմ փաշայի։ Դ. Օսմանիէ՝ Կ. Պոլսոյ առեւտրական և երկրագործական Սենեկին Թղթակցութեանց քարտուղար Թահսին պէյի։ Գ. Մէճիտիէ՝ Նոյն Սենեկին անդամներէն Թէոտոր Կուրթի էֆ.ի ու Դ. կարգի՝ Արտաշէս Հիւրմիզ էֆ.ի։ Գ. Մէճիտիէ՝ Բարիզի Քոմէտի Ֆրանսեզ թատրոնին բաժնետէրերէն Մ. Լիլուառի։ Դ. Մէճիտիէ՝ ճիսրը Մուսթաֆա Փաշայի գայմագամ Հասան էֆ.ի։

ԽՏԻՎԻՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ.— Եգիպտոսի Խիվ Ապպաս Հիլմի փաշա, իր մօրը և ընտանիքին հետ երէկ առաւօտ Պոլիս ժամանեց Էլ-Մահրուսա գրօսանաւով։ Վեհ. Սուլթանին կողմէ Բ. սենեկապետ Նաբի փաշայ, ընկերակցութեամբ կայս. թիկնապահ Հիւսնի փաշայի որ հիւրասիրած կարգուած է Խիվին, Հիայեթ չոգեմեքոյկով մինչև Այ-Սթէֆանոսի բացերը դիմաւորելց և բարի գալուստ մաղթեց Ապպաս Հիլմի փաշայի։ Մեծ-ներքինապետ Սպիւլկանի աղա ալ Կայս. բարեւներ և բարի գալուստ աւետեց Խիվին ընտանիքին։ Էլ-Մահրուսա նաւահանգիստ մտաւ և Խիվը Տօլմա-Պաղչէի առջեւ ցամաք ելլելով, ուղղակի Կայս. Պալատ գնաց և իր հաւատարմական զգացումները մատոյց։ Իրիկունը Կայս. հացկերոյթ մը տրուեցաւ Ապպաս Հիլմի փաշայի որ պատիւը ունեցաւ ներկայանալու Վեհ. Կայսեր և իր չնորհապատուութիւնը յայտնեց։ Յետոյ մեկնեցաւ Պէպէքի իր մօր ապարանքը։

* * Խիվը Պոլիս պիտի մնայ երկու շաբաթ, որմէ ետք պիտի երթայ Եւրոպայի Ջերմուկները, ինչպէս ամէն տարի կ'երթայ։ Իսկ Խիվին ընտանիքը ամառը պիտի անցնի Զպուլքի իր ապարանքին մէջ։

ՎԻՔԹՈՐ ՆԱԲՈՒԼԷՈՆ իշխանը երէկ Պոլսոյ կողմը պնդնելով այցելեց Կայս. Գանձարանը, Թոփ-Դուրուի Պալատը, Ոսկեղջիւր, Էյուպ և Էմիրճէ Գաբու։ Այսօր Հէրէքէ կ'երթայ և իրիկունը կը դառնայ։ Երկուշաբթի ալ Պրուսա կ'երթայ, իսկ չորեքշաբթի կը մեկնի Պոլսէն։

ՄԱՀՍՈՒՄԷԻ վարչութեան հրահանգ տրուեցաւ չոգենաւ յատկացնել՝ Պոլսոյ և Ափրիկեան Տրիպոլսոյ ու Պենղազիի միջև թղթատարական փոխադրութիւնները կատարելու համար։

ԹՐԱՄՎԷՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Սապան գրած էր թէ թրամվէյի ընկերութիւնը քաշած հանած էր Ղալաթիայէն Ազապ գաբու երկարող գիծը ինչ որ հակառակ է իր յանձնառութեան։ Քաղաքապետութիւնը նկատի առնելով այս պարագան, զեկոյց որ այդ քակուած գիծը անմիջապէս վերահաստատուի նորէն և գիծերուն յարակից սալայատակներն ալ նորոգուին։

ԻԶՄԻՐԻ մէջ սկսաւ հրատարակուիլ Ֆրանսերէն առաւօտեան թերթ մը Լը Ժուռնալ Քօմէրսիալ, Մ. Բոսոլի Միւրաթի անօրէնութեամբ։

ՍՐԲՈՒԱԾ ՔԱՌՈՐԴՆԵՐԸ.—Սթամպուլ կ'ըսէ թէ հրապարակին վրայ սկսած են քիչ մը սրբուած քառորդները չընդունիլ, ինչ որ լուսայատներուն չահախնդրութենէն առաջ եկած է։ Ասկէց առաջ Պաշտօնական Զեկոյց մը կ'ըսէր թէ պէտք է ընդունիլ ծակուած և մասամբ սրբուած մանրուք դրամները։ Հետեւաբար ձեռնհաս պաշտօնարանին ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի այս մասին։

ՍԵՒԵՐԵԿԻ (Տիարպէքիր) նորակազմ գաւառին թղթակցութեանց Տնօրէն կարգուեցաւ Երզնկայի գաւառին Իսարէի Ժողովին Ա. քարտուղար Իպրահիմ էֆ.։

ՄՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ.—Ապտիւլվէհապ, Մուսթաֆա Էլ-Նահաս՝ Ապտիւիկի մէջ, Իսմաիլ Տալէ Բիսաէ՝ Մանսուրայի մէջ, Մէհմէտ Զէքի, Մէհմէտ Սալամա եղբարք՝ Աղեքսանդրիոյ մէջ, Մէհմէտ Օսման՝ Քաֆր-Տասուսի մէջ (Պոհէրա), Պուլսա եղբարք՝ Ազեքսանդրիոյ մէջ, Ալիմա Էլհավարի և Սառաի Աթանասիաճան՝ Ազեքսանդրիոյ մէջ մնանկ հռչակուած են։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ կալուածներն ու գետինները երբ բաժնուած են եղբայրներու, քոյրերու և ազգականներու մէջև, փոխառուութեան առթիւ միայն մէկ բաժինը կարելի պիտի ըլլայ իրը առանձ ընդունել՝ պայմանաւ որ այդ բաժնին հիրիվալը կատարուած ըլլայ սեփականատիրոջ վրայ։

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ.— Եգիպտոսի մէջ, Սառաի հիւսիսային կողմը կատարուած պեղումներու պատուն, կարեւոր հնութիւններ երեւան հանուեցան։ Ասոնց քննութենէն կարդ մը տեղեկութիւններ ձեռք բերուեցան հին ատենները Եգիպտոսի մէջ տիրող հիւանդութեանց մասին։ Մինչև հիմա հաստատուած չէր թէ նոյն տեղերը հիւծախտ գոյութիւն ունեցած ըլլայ։ Վերջերս գերեզմանի մը արձանագրութենէն հաստատուեցաւ որ ըսն թաղուած անձը հիւծախտէ մեռած է։ ուրիշ մըն ալ բուն յօդատապէ։ նաև ոգայ մը հիւծախտէ։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ.— Մայիս 12էն 18 Պոլսոյ ու արուարձաններուն մէջ պատահած մահերու թիւն է 169, որոնց 1ը՝ հարսանիքէ, 4ը՝ ծաղկախտէ, 4ը՝ թիֆոյէ, 25ը՝ հիւծախտէ, 12ը՝ չչոզական գործարաններու հիւանդութիւններէ և միւսներն ալ զանազան պատճառներէ։

ՀԱՄԵՍՏ չարաթականով ո՛և է գոյն մը կը փնտռէ երիտասարդ մը, որ գիտէ թատրերգել, հայերէն, ֆրանսերէն և տոմարակալութիւն։ Զորս տարի ծառայած է մանիֆոտուրայի վաճառատան մը մէջ։ Դիմել խմբագրատուն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԾՈՎԻ ՎՐԱՑ.—Նախընթաց օր, բուռն մրրկին պատճառ, Գարթալի եւ զերբէնի ձկնորս Եորկի և իր մարդիկը տեսան որ ալիքներուն խաղալիք եղած է պզտիկ նաւ մը որ յանկարծ անհետացաւ։ Ասոր վրայ 12 հոգի մակոյկ մը նստան և օգնութեան փութացին։ Բայց մրրիկը տակաւ աւելի սաստկացաւ այնպէս որ ազատարարները պարտաւորուեցան եղերք դառնալ՝ բան մը չի կրնայով ընել։ Յայտնի չէ թէ ընկղմա՞ծ է նաւը թէ ոչ։

ՆՈՐԱՁԵՒ ԽԱԲԷՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Լաւ հագուստ երկու հոգի առջի օր Ղալաթիա Ճիմիս ճաշարան-գարեջրատունը գացին և բաւական բան սպառուցին։ Ետքը անոնցմէ մէկը պանքնոթ մը տուաւ սպասաւորուն և վրադրը չառած՝ գործ մը պատրաստելով դուրս ելաւ։ Սպասաւորուն 5 ոսկիին վրան բերաւ միւսին տուաւ և ան ալ մեկնեցաւ։ Քիչ ետք առաջինը եկաւ և ուզեց վրադիրը, բայց ըսին որ ընկերոջը տուած են։ Մարդը պնդեց որ դիտմամբ կ'ուզէ քանի որ միւսը իր ընկերը չէր։ Վէճը ծանրացաւ և գործը ոստիկանութեան ինկաւ։

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾ.—Բերայէն ընտանիք մը Մալթէպէ փոխադրուած ըլլալով, երբ կարասիները կառքէն վար կ'առնուէին, հանդերձարան մը գլտրեցաւ բակին մէջ և իր տակ ճզմեց ընտանիքին մէկ տղան որ մնաւ քիչ ետք։

* * Խաղիւղ Պաշմիլիք, աղիւսի գործարար Դրիգոր առջի օր երբ նստած էր, մրրիկէն փրթան աղիւսի փուռին երկու թեւերը և մարդուն կուրծքին զարնուեցան։ Դրիգորի վիճակը ծանր ըլլալով հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։

ԽՈԶԱԿԻ ԱՌԵՏՐՈՒՐ ԸՆԿԵՐՈՒՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ԽՈԶԱԿԻ ՀԵՂԻՆԱԿ

ՑԱԿՈԲ Ֆ. ՏՐԷՋԵԱՆ

(այժմ ԴԻՈՆԵՍԻՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅԻ)

Հարկ չկայ այս կարեւոր գործին համար խօսիլ, խոզակի առուտուր ընողներուն ծանօթ է անոր անհամեմատ օգտակարութիւնը։

Թաց խոզակի և քիլէի հաշիւները ամբողջովին պատրաստուած են երկու հատորի մէջ.

Ա. հատորն է Էօշիւրիւ փոխարժէքը։

Բ. հատորն է Խօշիւրսիզ փոխարժէքը։

Ա. հատորին գինն է 10 ղրշ. փոխի ծախքով

Բ. հատորին գինն է 15 ղրշ. փոխի ծախքով

Երկու հատորները միասին գնողը պիտի վճարէ միայն 20 ղրշ.։

Ո և է սխալ մը չըլլալու համար մեծ խնամք տարուած է. հեղինակը Պոլիս գտնուած է յատկապէս տպագրուած առեն։

ՓՈՐՁՈՒԱԾ, ՔՆՆՈՒԱԾ, ՃՇԴՈՒԱԾ Է

Դիմել՝ Պոլիս, Պալը Ալի Ճատէսի Ցավն. էֆ. Ազատարեանի, թիւ 56։ Իզմիր, սարրաֆ Մոմճեան Եղբարց։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ 1 Յունիս.— Ռուս Կայս. Ամսոյը այնտեղ պիտի երթայ Ուիսնասը։ Կը ծանուցուի նաև թէ Իսուարտ թագաւոր հաւանաբար յամաք պիտի ելլէ Բէվալի առջև Զարին հետ ունենալիք տեսակցութենէն ետքը։ Իսուարտ թագաւորին հետ տեղի ունենալիք տեսակցութենէն ետքը ռուս Կայս. ամսոյը պտոյտ պիտի կատարէ Ֆինլանտական ջուրերուն մէջ։

ԲԱՐԻԶ.— Զարին հետ Բէվալի մէջ տեսակցելէ ետք, Մ. Ֆալիէռ պիտի երթայ Բեղերպուրգ, և, ինչպէս երբեմն Մ. Ֆէլիքս Ֆոռ, ինքն ալ չորս օր պիտի մնայ Բեղերսօֆի մէջ։

ԴԵՀՐԱՆ.— Սանի Իսա Տէօվլէի Դաշնքը հրաժարեցաւ և հրաժարականը ընդունուեցաւ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Գերման կայսրը Սև Արծիւ պատուանշանը տուաւ Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր ընդհանուր թիկնապահ Բաար կոմսին և անձնական սպայակոյտին պետ Պոլֆրաս Պառոնին։

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Երեսփոխանական ընտրութիւնները կատարուեցան կատարեալ կարգապահութեամբ։ Ընտրողներուն թիւը զգալապէս աւելցած էր։ Ընտրուեցան 81 հին Արմատական, 46 անկախ կուսակցութեան անդամ, 16 Ազատական, 3 յառաջդիմական և 1 Ընկերվարական, 8 ընտրութիւն համամատական մնաց, ու կառավարութիւնը կը յուսայ որ չորս ընտրութիւն իրեն նպաստաւոր ըլլայ։ Կառավարութիւնը նոր Սքուբչինային մէջ իրեն կողմը ունի 85 Երեսփոխան և ընդդիմադիր զանազան կուսակցութիւնները կը կազմեն 75 հոգի։

ԲԱՐԻԶ.— Համբաւաւոր երգիչ Բոլէն այսօր մեռաւ։

(Ծ. Խ.— Բոլէն օպերայի երգիչ մը չէր, այլ լոկ կատակերգակ երգիչ մը, իր հարիւրաւոր ստեղծումներուն մէջէն մի՛ չմոռնանք աշխարհահռչակ Վիեն Բուբուլը և Լա Բրբիր Թօնիթնուազը։ Խմբագրատան եղած էր նաև Բարի Գիշեր թերթին։ Իր ամէնէն մեծ յաջողութիւնը Գիտնս. գաւառացի զինուորը դիտելու մէջն է, կարմիր քառակուսիներով թաշկինակը ձեռքը և միամիտ մարդու մը շրթունքներուն վրայ։)

— Պրուսէլէն կը հեռագրուի թէ Բէլճ Սդարլայնի Ֆաբրիկանց շոգենաւը, որուն մէջ կը գտնուէին 1600 (?) ճամբորդ, ընկղմեր է Հիսպանական ծովուն մէջ։ Այս լուրը դեռ չէ հաստատուած։

ԲԵԹԵՐՍԲՈՒՐԳ.— Եալդայէն կը հեռագրուի թէ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ պատահեր են, և ժողովուրդը բացօթեայ գիշերեր է։ Տուներ վնասուեր են և հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները ընդհատուեր են։

ՊԵՐԼԻՆ.— Շուէյտի թագաւորն և Վիլհելմ Կայսր այսօր աչքէ անցուցին զինուորները։

ՊՐԻՍԷԼ.—Բէօլոնի ճեպընթաց կառատարը գծէն դուրս ելաւ աջծանոթին սխալին պատճառաւ, մէկ քանի վակոնները խորտակուեցան և 116 հոգի վիրաւորուեցան։

ԲԱՐԻԶ.—Բարիզի Սակարանը կը շարունակէ դէպ կերպով ազդուիլ Քրանսական Ռանդին անկումէն։ Վաճառականները կը շարունակուին և մասնաւորաբար կը գտնուի։ Ֆրանսական Ռանդը 40 սանտիմ ևս կորսնցնելով, մինչև 94.72ի։ Հաւուեյարդարութիւնը շատ դիւրաւ կատարուեցաւ։ Բրբոռ՝ 2 1/4 % Աւելի հասութաբեր օտար արժեթուղթերու հետ ֆրանսական Ռանդի փոխանակումը լարձրացուց օտար արժեթուղթերէն շատերը, մանաւանդ ըսպանական Արտաքինը և ռուսական թուղթերը։ Սերպ 4 % 55 սանտիմ շահեցաւ։ Սերպիոյ մէջ կատարուած երեսփոխանական ընտրութեանց արդիւնքին վրայ, Օսմ. թուղթերն ամուր են, էրէյլի՝ 339, Ռիօ Դիտրօ հանդարտ, Պալիա Գարա Այտըն փակուեցաւ 464ի, Թրանսվալ՝ 57։ Լոնտոնի Սակարանին մէջ գիներն ընդհանրապէս ամուր էին։ Ամերիկեան թուղթերն աղէկ բռնուեցան։ Հայաս. Ափրիկեան հանքային թուղթ կ'ուզուին։ Պանքայէ դուրս զեղչիակ ի Լոնտոն՝ 1.50 %։

ԻԶՄԻՐԻ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

1908 Մայիս 17

Գարի հասաւ	պարկ	30 նոր ապրանք
Ծախուեցաւ	»	—
Պատրաստ	»	—

Գիները.— Տեղական սպառման համար 16—17 ղրուշի ծախուեցաւ։

Ցորեն հասաւ պարկ 1750

Ծախուեցաւ	»	9250
Պատրաստ	»	16500

Գիները. — Տեղական, 72—96, Սիրիա 70—95, Մէրսին 65—88, Սամսուն=, Խավրան —, Ուշագ 70 –105 փր.։

Բակլայ.— Այս շաբթու 335,000 օխա նոր ապրանք ծախուեցաւ. գիները՝ 35 1/2 փարա ալիվրէ։

Բամպակ.— 650 պալեա ծախուեցաւ Էքսթրիսիմա 370 ղրշ., վար առնակ 240—245, Ա. տեսակ 340-345, Էքսթրա 350-352 1/2, ղրուշ։

Սուսամ.— Տեղական 110-120 փր., Սիրիա 105-110 փարա։

Խաշխաշ = Պիկարէ = Սեւ = Քում-տարը դեղին 34, ճերմակ 40—43 փարա։

Ագ-տարը 50—58 փարա։

Սիսեռ 66—92 »

Սարը-տարը 60—65 »

Ֆասուլեա գործ չեղաւ

Լոպեայ 65—80 փր.

Նուշաթ գործ չեղաւ

Քանավուր 27 ղրուշ

Զավտար = »

Պրչակ ապրանք չկայ

Սեւ չամիչ 50—51 ղրշ.

Խուրմա գործ չեղաւ։

ԲԱԹԷ ՍԻՆԷՄԱԹՕԿՐԱՖԸ ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ ՄԷՋ

Բաթէ եղբարց սինէմաթօկրաֆը որ որ այնքան մեծ ընդունելութիւն մը գտաւ Բերայի մէջ, սկսած է ներկայացումներ տալ Գատրգիւղ, Բուշ Տիշի թատրոնին մէջ։ Առաջիկայ երեքշաբթի (Մայիս) 20) օր ցոյցերը ժամը 7ին կիներուն համար, իսկ հետեւեալ չորեքշաբթի գիշեր ժամը 2ին ալ այրերուն յատուկ։

Անոնցմէ է և հրապուրիչ տեսարաններ որոնք ամէն ամէն շաբթու կը փոխուին։

Կ'արժէ տեսնել այս գեղեցիկ ներկայացումները։

Ծանօթ խանէնտէ Իպրահիմ և Խալիլ էֆ.ներու վարչութեամբ արեւելեան նուագախումբ մըն ալ պիտի նուագէ։

Տես Քարլոսման վաճառատան աղդը չորրորդ երես

ՍԱԿԱՐԱՆ

ԶԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

20,2 Յունիս 1908

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ Ց.Ո.		105 08
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	105 02
Երէկուան էն բարձր գինը	»	105 11
» էն վար գինը	»	105 02

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	ֆր.	180 50
Երէկ երիկուն գոցուեցաւ	»	80 12 1/2
Երէկուան էն բարձր գինը	»	180 62 1/2
» էն վար գինը	»	180 12 1/2

Միտիլլիի Գանգա		5 —
Սելանիկի »	ֆր.	122 —
Քասաբա Բրէվիլէյցիէ	ֆր.	41 —
» Օրտինէա	»	34 —

Ներքեւեր Ծայրէ Օ. Ո. —.—

Ներքեւեր Ծայրէէ Հասէքէ Օ.Ո. 3 65

Թրամվայի բաժնեթուղթ » 7 80

Ժիւրուանս Թրամվայ » 3 50

Թրամվայ պարտաթուղթ ֆր. 480 —

Նէֆիֆ Բէօֆա Թրամվ. բաժնթղ. Լ.Օ. 2.

Ցերքոսի ջուրի ընկ. » 315 —

Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա. Ո. 16 40

Իզմիրի քարաֆ » 580 —

Օսմ. Ադրանվ. Լնկ. Ո. Ո. 4 27 1/2

Քարաֆ Կ. Գալաս. Գ.Կ. ֆր 425 —

Թրանզիտ 52 50

Զարթիրդ 22.—

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹՔԵՐ

Ցունական փոխառութիւն ֆր.		247 50
Գանգ Նատ. Երէս.	»	414 50
» » Նոր Օ.Ո		4 50
Լաւրիոն	ֆր	51.—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղշ էն	ղշ. փր.
Ֆրանսական ոսկի	87.18
Անգլիական ոսկի	109.36
Բոլ	92 20
Մէճիտիէ արծաթ	108.05
» յառաջդ	108.10
» մանրուք	105.10
Մէթալիք	101.20
Պէշլիք	103.20
Բուպլի թղթադրամ	8.72
Քրիմից	50.—

ՓՈԽԱՆԱԿԱՏԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք		ղրշ.	110.15
Բարիզի	»	»	ֆր. 22.77 1/2
Վիէննայի	»	»	քուրան 21.86
Գերմանի	»	»	մարք 18 58

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

1 Յունիս 1908

Ֆրանսական Ռանթ 3 %,		—.—
Օսմ. միաց. գանս. 4 %	բաց.	96.25
» »	գոց.	—.—
Բուամէլիի երկաթուղի	ֆր.	181.—
Բէժիի պարտաթուղթ	»	435.—
Օսմանեան մաքս	»	—.—
Օսմանեան Պանք	»	725.—
Քրէտի Լիոնէ	»	1179.—
Բարիզի Պանք	»	1430.—
Իտալական Ռանթ 4 %	»	—.—
Ռուսական » 5 % 1

«ՄԱՆԶՈՒՄԻԷ» ԹԵՐԹՕՆԸ — 84 —

ԲԻԼԻ ՏԷԳՈՒՈՒՍԻԼ

Ա.ՐՑՈՒՆՔ ԽՄՈՂ ԿԻՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Դ

ՓԱԽՉՈՂ ՍԷՐԸ

— Ինծի՞ կը ոպասէ...

— Ահաւասիկ ըսաւ վեհոգի աղջիկը մատով ցուցնելով նամակը, զոր ներս մտած ատեն չըմոռնէին վրայ դրած էր։ Ձեր նշանածը որ դիս չի ճանչնար, ձեր մեղսակիցը կարծած է զիս... այս նամակը գրած է ինծի պարզ, ազնիւ յուզող պերճախօսութիւնով մը առլցուն որ կը թախանձէ չխորտակել իր կեանքը և ձեզ իրեն դարձնել... կարդացէք

Արման ալ աւելի խելայեղ, նամակը առաւ և փոթեց կարդալ... բայց արցունքները զոր այս նամակին առաջին տողերուն ընթերցումը առաջ բերին արգիլեցին որ աւելի յառաջ երթայ, դիրերը չէր տեսներ այլևս, և սակայն երբ վերջին տողը աւարտեց մեծ ճիգով մը, հեծկլտուք մը դուրս թռաւ կուրծքէն։

— Ա՛ء Մէյլին, մրմնջեց։

— Օ՛հ, չէի սխալած, ազնիւ սիրտ մը կը կրէաք, պարոն Արման, յարեց Տինա ձեռքը երիտասարդին մեկնելով որ զայն դողդողելով առաւ, պիտի մոռնա՞ք այնպէս չէ՞, այս պզտիկ խենթութիւնը և բարեկամ պիտի մնանք իրարու չէ՞... երբեմն զիս տեսնելու պիտի գաք... կինտրիդ ալ ինծի պիտի ներկայացնէք... խեղճ աղջիկը հիմա կ'աբատասուէ և կ'ողբայ, անշուշտ հիմա ուշ է, բայց վաղը աշխատութիւնդ լմնցնելէն վերջ անոր մօտ վազեցէք և միխիթարեցէք զինքը։

— Այո՛, Օրիորդ, պիտի երթամ... և թող տուէք որ չնորհակալութիւն յայտնեմ ձեր ներողամտութեան և բարեսրտութեան համար... վայրկեան մը խելացնորեցայ... հիմա բժշկուած եմ..

Բայց իր զգացած յուզումը կարգիլեր զինքը խօսելէ։ Ոտքի ելած էր և դէպի դուռը կուղղուէր։

— Որդեակս՛ և այնպէս չէ՞ պարոն Ֆուժերէ, ցտեսութիւն։

— Ցտեսութիւն, Օրիորդ, և չնորհակալութիւն... Ո՛հ, չնորհակալութիւն... բայց նորէն կէս մը իրաւունք չունիք, որովհետև եթէ իմ ձեզի հանդէպ զգացմանս վրայ սխալած էի, և սակայն դարձեալ խոր և անկեղծ սէր մը կը զգամ ձեզի պէս բարի հրեշտակի մը համար։ Բայց ասիկա սէր չէր աւելի գորով մը յարգալից և խորին գորով մը որ վայրկեանէ վայրկեան անձնուիրութեան կը փոխուի։

Բարեւեց և արագաբար հեռացաւ։ Երբ դուրս ելաւ Տինա վեր վերցուց թանձր վարագոյրը և պզտիկ սրահը մտաւ ուր Ռօժէ իրեն կրսպասէր. անոր մանալը տեսնելով երիտասարդը քայլ մը առաւ դէպի այն։ Մեղմիւ իր նշանածին պաչելի գլուխը երկու ձեռքին մէջ առաւ և ճակտին վրայ քաղցր համբոյր մը դրոշմեց։

— Ասնիւ աղջիկ մըն էք, Տինա... ըսաւ լրջօրէն։

— Ե՞ս, յարեց դերասանուհին զուարթ, բայց ոչ, բարեկամս... պարզապէս պարկեշտ մարդ մըն եմ... ձեզի պէս...

Ե.

ՈՐՈՇՈՒՄ

Հակառակ այն հարուածին որ զինքը սիրտէն վիրաւորած էր, Լիսիա դեռ չէր յուսահատած։ Նախ ընկճուած այն լուրին առջև որ Ռօժէ որ Մէրան եղբայրն էր անոր, որուն մահուան պատճառ եղած էր, յետոյ կարծես այդ իրականութիւնը աւելի ուժ, աւելի կորով տուաւ իրեն։ Անգամ մը Ռօժէ որ Մէրան եթէ իր ամուսինը ըլլար, ո՛վ պիտի համարձակէր յիշեցնել թէ Արցունք Խմող կինը Պլանշ որ Մալէսթրուայի մահուան պատճառ եղած էր։ Մաւ ուր Ռօժէ իրեն կրսպասէր. անոր մանալը տեսնելով երիտասարդը քայլ մը առաւ դէպի այն։ Մեղմիւ իր նշանածին պաչելի գլուխը երկու ձեռքին մէջ առաւ և ճակտին վրայ քաղցր համբոյր մը դրոշմեց։

— Ասնիւ աղջիկ մըն էք, Տինա... ըսաւ լրջօրէն։

— Ե՞ս, յարեց դերասանուհին զուարթ, բայց ոչ, բարեկամս... պարզապէս պարկեշտ մարդ մըն եմ... ձեզի պէս...

Ե.

ՈՐՈՇՈՒՄ

Հակառակ այն հարուածին որ զինքը սիրտէն վիրաւորած էր, Լիսիա դեռ չէր յուսահատած։ Նախ ընկճուած այն լուրին առջև որ Ռօժէ որ Մէրան եղբայրն էր անոր, որուն մահուան պատճառ եղած էր, յետոյ կարծես այդ իրականութիւնը աւելի ուժ, աւելի կորով տուաւ իրեն։ Անգամ մը Ռօժէ որ Մէրան եթէ իր ամուսինը ըլլար, ո՛վ պիտի համարձակէր յիշեցնել թէ Արցունք Խմող կինը Պլանշ որ Մալէսթրուայի մահուան պատճառ եղած էր։

Մինչ Ռօժէ Մէրան կը սպասէր, Լիսիա մտաւ։ Ամբողջ գիշերը չքնացած, գունատ, գլուխը ցաւերէ տանջուած, աչքերը կարմրցած, բայց ինքնավստահ, ինքնավստահ մինչև ոտքերու մատներուն։ Ամբողջ գիշերը մտածեր էր։ Ամբողջ գիշերը մտածեր էր։ Ամբողջ գիշերը մտածեր էր